

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

Perspektivy rozvoje životního pojištění v ČR

Bc. Magda Cudlínová

**Diplomová práce
2006**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav systémového inženýrství a informatiky
Akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Magda CUDLÍNOVÁ**
Studijní program: **N6209 Systémové inženýrství a informatika**
Studijní obor: **Pojistné inženýrství**

Název tématu: **Perspektivy rozvoje životního pojištění v ČR**

Zásady pro vypracování:

Životní pojištění (ŽP)
charakteristika
druhy
Kalkulace pojistného v ŽP
Penzijní připojištění jako doplněk ŽP
Trh ŽP v ČR, ve srovnání s EU
Faktory působící a rozvoj ŽP

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Ducháčková, Eva. **Principy pojištění a pojištnictví**. 2. vydání. Praha : Ekopress, 2005. 180 s. ISBN 80-86119-92-0.

Daňhel, Jaroslav. **Pojistná teorie**. 2. vydání. Praha: Profesional Publishing, 2006. 338 s. ISBN 80-86946-00-2.

Cipra, Tomáš. **Pojistná matematika: teorie a praxe**. 2. vydání. Praha: Ekopress, 2006. 411 s. ISBN 80-86929-11-6

Čejková, Viktoriá; Řezáč, František; Šedová, Jindřiška. **Pojištnictví: praktikum**. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1996. 206 s. ISBN 80-210-1448-2

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Antonín Pešek, CSc.
Ústav ekonomie

Datum zadání diplomové práce:

31. října 2007

Termín odevzdání diplomové práce:

26. května 2008

prof. Ing. Jan Čapek, CSc.
děkan

L.S.

doc. Ing. Pavel Petr, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 31. října 2007

Souhrn

Diplomová práce se zabývá životním pojištěním, jeho charakteristikou, produkty a hlavními principy jeho kalkulace. Dále je zde popsán trh životního pojištění v České republice a jeho srovnání s trhem Evropské unie. Práce se věnuje vlivu ekonomiky na rozvoj životního pojištění a významu životního pojištění pro ekonomiku. V poslední části jsou odhadnuty perspektivy rozvoje životního pojištění.

Klíčová slova

životní pojištění; druhy životního pojištění; penzijní připojištění; pojistný trh v ČR; pojistný trh v EU

The Development Perspectives of the Life Insurance in the Czech Republic

Abstract

Diploma thesis focuses on the life insurance - its characteristics, products and main principles of its calculation. It also describes the insurance market in the Czech Republic and its confrontation with the EU market. It deals with the influence of the economy on the development of the life insurance and on the contrary also with the importance of the life insurance for the economy. The development perspectives of the life insurance are estimated in the last part.

Keywords

life insurance; kinds of the life insurance; retirement income insurance; insurance market in the Czech Republic; European insurance market

Obsah

OBSAH	1
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	7
SEZNAM ZKRATEK	8
ÚVOD	9
1 CHARAKTERISTIKA ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	10
1.1 HISTORIE POJIŠTĚNÍ.....	10
1.1.1 <i>Vznik pojištění</i>	10
1.1.2 <i>Vznik životního pojištění</i>	10
1.1.3 <i>Vznik a vývoj pojištění v České republice</i>	11
1.2 ZÁKLADNÍ POJMY POUŽÍVANÉ V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ	12
1.3 DAŇOVÉ ZVÝHODNĚNÍ ŽP	14
1.3.1 <i>Daňové zvýhodnění ŽP fyzických osob</i>	14
1.3.2 <i>Daňová zvýhodnění ŽP pokud pojistné platí zaměstnavatel</i>	15
1.4 REZERVY POJISTNÉHO ŽIVOTNÍCH POJIŠTĚNÍ.....	16
1.5 BEZPEČNOST ŽP.....	18
1.6 ZMĚNY V POJISTNÉ SMLOUVĚ, ZÁNİK POJIŠTĚNÍ	19
1.6.1 <i>Změny v pojistné smlouvě</i>	19
1.6.2 <i>Zánik pojištění</i>	20
2 DRUHY ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	21
2.1 POJIŠTĚNÍ PRO PŘÍPAD SMRTI, POJIŠTĚNÍ PRO PŘÍPAD DOŽITÍ NEBO POJIŠTĚNÍ PRO PŘÍPAD SMRTI NEBO DOŽITÍ	21
2.1.1 <i>Pojištění pro případ smrti</i>	21
2.1.2 <i>Pojištění pro případ dožití</i>	22
2.1.3 <i>Pojištění pro případ smrti nebo dožití</i>	23
2.1.4 <i>Svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí</i>	23
2.2 DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ	23
2.3 POJIŠTĚNÍ SPOJENÉ S INVESTIČNÍM FONDEM	25
2.4 KAPITALIZACE	27
2.5 PŘIPOJIŠTĚNÍ.....	28
2.6 ZVLÁŠTNÍ A NOVÉ DRUHY ŽP	28
2.6.1 <i>Hromadně placené pojištění</i>	28
2.6.2 <i>Univerzální (flexibilní) ŽP</i>	29
2.7 PŘEHLED VLASTNOSTÍ ZÁKLADNÍCH DRUHŮ ŽP	30
3 KALKULACE POJISTNÉHO V ŽP	31
3.1 STRUKTURA CENY ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	31
3.1.1 <i>Brutto a netto pojistné</i>	31
3.1.2 <i>Správní náklady</i>	32
3.2 ÚMRTNOSTNÍ TABULKY	33
3.2.1 <i>Hodnoty v úmrtnostních tabulkách</i>	33
3.2.2 <i>Rozdíl v úmrtnosti mužské a ženské populace</i>	34
3.3 PRINCIPY POJISTNĚ-MATEMATICKÝCH METOD	35
3.4 VŠEOBECNÝ MATEMATICKÝ MODEL ŽP.....	36
3.4.1 <i>Pojištění pro případ dožití</i>	36
3.4.2 <i>Pojištění pro případ smrti</i>	36
3.4.3 <i>Směšené životní pojištění</i>	36
3.5 ROZDÍLY V KALKULACI POJISTNÉHO V ŽP A V NŽP	37
4 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ JAKO DOPLŇEK K ŽIVOTNÍMU POJIŠTĚNÍ	38
4.1 PENZIJNÍ FONDY	38
4.2 ÚČASTNÍK PENZIJNÍHO PŘIPOJIŠTĚNÍ	39
4.3 STÁTNÍ PŘÍSPĚVEK A DAŇOVÉ VÝHODY	39

4.3.1	<i>Státní příspěvek</i>	39
4.3.2	<i>Daňové zvýhodnění</i>	40
4.4	TOK PROSTŘEDKŮ V PENZIJNÍM PŘIPOJIŠTĚNÍ.....	40
4.5	VÝVOJ POČTU PENZIJNÍCH FONDŮ A POČTU ÚČASTNÍKŮ PENZIJNÍHO PŘIPOJIŠTĚNÍ	41
4.6	SIMULACE VÝPOČTU.....	43
4.7	POROVNÁNÍ PENZIJNÍCH FONDŮ	44
4.8	SHRNUTÍ VÝHOD PENZIJNÍHO PŘIPOJIŠTĚNÍ	45
5	TRH ŽP V ČR VE SROVNÁNÍ S EU	46
5.1	UKAZATELE ÚROVNĚ POJISTNÉHO TRHU	46
5.2	TRH ŽP V ČR.....	47
5.2.1	<i>Vývoj předepsaného pojistného</i>	47
5.2.2	<i>Předepsané pojistné ŽP za rok 2007 podle jednotlivých pojišťoven</i>	48
5.2.3	<i>Podíly předepsaného pojistného ŽP a NŽP na celkovém pojistném</i>	49
5.2.4	<i>Nasyčenost trhu</i>	50
5.3	POJISTNÝ TRH EU.....	50
5.3.1	<i>Jednotný pojistný trh EU</i>	50
5.3.2	<i>Evropská federace národních asociací pojistitelů – CEA</i>	51
5.4	SROVNÁNÍ S EU	52
5.4.1	<i>Celková pojištěnost</i>	52
5.4.2	<i>Podíl ŽP na celkovém pojistném</i>	54
5.4.3	<i>Roční pojistné na ŽP na jednoho obyvatele</i>	55
6	EKONOMIKA A VÝVOJ ŽP	57
6.1	FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ POJISTNÝ TRH	57
6.1.1	<i>Vnější faktory</i>	57
6.1.2	<i>Vnitřní faktory</i>	58
6.2	PŘÍNOS ŽP PRO EKONOMIKU	60
6.2.1	<i>Thnutí inflace</i>	60
6.2.2	<i>Financování investic</i>	60
6.2.3	<i>Doplněk státního důchodového pojištění</i>	61
6.2.4	<i>Přínosy pro státní rozpočet</i>	61
6.3	PERSPEKTIVY ROZVOJE ŽP V ČR.....	61
	ZÁVĚR	63
	POUŽITÉ ZDROJE	66
	SEZNAM PŘÍLOH	68

Seznam obrázků a tabulek

Seznam obrázků

OBRÁZEK 1 - VYUŽITÍ PŘIJATÉHO POJISTNÉHO Z RIZIKOVÉHO POJIŠTĚNÍ	22
OBRÁZEK 2 - VYUŽITÍ PŘIJATÉHO POJISTNÉHO Z DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ.....	25
OBRÁZEK 3 - VYUŽITÍ POJISTNÉHO IŽP	26
OBRÁZEK 4 - VYUŽITÍ POJISTNÉHO KŽP	27
OBRÁZEK 5 - VYUŽITÍ POJISTNÉHO FLEXIBILNÍHO POJIŠTĚNÍ.....	30
OBRÁZEK 6 - STRUKTURA CENY ŽP.....	31
OBRÁZEK 7 - TOK PROSTŘEDKŮ V PENZIJNÍM PŘIPOJIŠTĚNÍ.....	40
OBRÁZEK 8 - GRAF PODÍLŮ PŘEDEPSANÉHO POJISTNÉHO	49
OBRÁZEK 9 - GRAF CELKOVÉ POJIŠTĚNOSTI.....	53
OBRÁZEK 10 - GRAF POJISTNÉ NA JEDNOHO OBYVATELE	55

Seznam tabulek

TABULKA 1 - ÚSPORA NA DANI DÍKY ŽP	15
TABULKA 2 - VLASTNOSTI ZÁKLADNÍCH DRUHŮ ŽP.....	30
TABULKA 3 - STÁTNÍ PŘÍSPĚVEK NA PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ	39
TABULKA 4 - VÝVOJ POČTU PENZIJNÍCH FONDŮ	41
TABULKA 5 - POČTY ÚČASTNÍKŮ V JEDNOTLIVÝCH PF	42
TABULKA 6 - SIMULACE VÝPOČTU	43
TABULKA 7 - VÝVOJ POJISTNÉHO V ČR	47
TABULKA 8 - PŘEDEPSANÉ POJISTNÉ ŽP ZA R. 2007	48
TABULKA 9 - PODÍLY PŘEDEPSANÉHO POJISTNÉHO.....	49
TABULKA 10 - CELKOVÁ POJIŠTĚNOST V %.....	52
TABULKA 11 - PODÍL ŽP NA CELKOVÉM POJISTNÉM	54
TABULKA 12 - ROČNÍ POJISTNÉ NA JEDNOHO OBYVATELE	55

Seznam zkratek

CEA - Evropská federace národních asociací pojistitelů (Comité Européen des Assurances)

ČAP – Česká asociace pojistitelů

ČNB – Česká národní banka

ČR – Česká republika

EBRD – Evropská banka pro obnovu a rozvoj

ECB – Evropská centrální banka

EIB – Evropská investiční banka

EU – Evropská unie

HDP – hrubý domácí produkt

IBRD – Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj

IŽP – investiční životní pojištění

KŽP – kapitálové životní pojištění

NŽP – neživotní pojištění

PČ – pojistná částka

PF – penzijní fond

TR – technické rezervy

TÚM – technická úroková míra

ŽP – životní pojištění

Úvod

Diplomová práce se zabývá **životním pojištěním**, a hlavně **předpoklady pro jeho další rozvoj v České republice**. Životní pojištění kryje dvě základní rizika, a to riziko smrti a dožití (nebo jejich kombinaci). Jeho význam se ale v průběhu let mění. V současné době již není jeho hlavní úloha pouze krytí těchto rizik, ale hlavně tvorba úspor na stáří a také se stává významným investičním instrumentem. To jsou hlavní důvody růstu významu životního pojištění v České republice, i když ve srovnání s vyspělými ekonomikami zemí Evropské unie je míra vyžití životního pojištění stále ještě nízká.

Cílem práce bylo popsat trh životního pojištění v České republice, jeho srovnání s trhem zemí Evropské unie a odhadnout perspektivy dalšího rozvoje životního pojištění v České republice.

Práce je rozdělena do 6 kapitol.

První kapitola charakterizuje životní pojištění. Je zde stručně popsán vývoj pojišťovnictví včetně životního pojištění. Dále jsou zde hlavní pojmy, které se týkají životního pojištění, daňové zvýhodnění, které mělo velký vliv na rozvoj životního pojištění, způsob regulace ze strany státu a možnosti změny nebo ukončení smlouvy životního pojištění.

Druhá kapitola se týká rozdělení životního pojištění a charakteristiky jednotlivých druhů ŽP. V práci je životní pojištění rozděleno podle přílohy zákona o pojišťovnictví. Jsou zde popsány i nové druhy ŽP jako je např. univerzální (flexibilní) ŽP.

Třetí kapitola se zabývá kalkulací pojistného v ŽP. A to hlavními principy kalkulace, všeobecným matematickým modelem ŽP, a hlavním nástrojem používaným pro výpočty v ŽP – úmrtnostními tabulkami.

Celá čtvrtá kapitola se věnuje penzijnímu připojištění, na které lze pohlížet jako na doplněk ŽP.

Pátá kapitola je zaměřena na objem a vývoj pojistného trhu a s tím souvisejícího trhu ŽP v České republice a jeho srovnání s trhem EU.

V šesté kapitole jsou uvedeny faktory, které působí na trh životního pojištění a vliv pojištění na ekonomiku. Jsou zde shrnuty perspektivy pro další rozvoj ŽP.

1 Charakteristika životního pojištění

V životním pojištění (ŽP) jsou kryta **dvě základní rizika**, a to: riziko **úmrtí a riziko dožití**. V současné době existuje ještě kombinace těchto dvou rizik, přičemž bývají do krytí v rámci produktů ŽP zahrnuta ještě další rizika neživotního charakteru (invalidita, úraz...).

Velká přednost životního pojištění je v tom, **že kombinuje pojištění a spoření**. Dříve byl hlavní význam životního pojištění v tom, že krylo riziko úmrtí v návaznosti na krytí potřeb finančně závislých osob při úmrtí pojištěného. To je stále nezbytnou součástí životního pojištění ale dnes má větší význam krytí rizika dožití. Je totiž **snaha uplatňovat ŽP** jako jeden z nástrojů **kryjících potřeby lidí ve stáří**. Tuto snahu podporuje i stát obvykle daňovým zvýhodněním.

1.1 Historie pojištění

1.1.1 Vznik pojištění

Počátky pojištění a pojišťovnictví se datují k hlubokému dávnověku, s tím jak se rozvíjela lidská společnost vznikala i snaha o odstranění nebo zmírnění finančních následků způsobených nepříznivými nahodilými událostmi. V této době pojištění fungovalo na bázi „**vzájemnostního pojištění**“. Jednalo se o různé vzájemné pojišťovací spolky, které sdružovaly finanční prostředky, jež kryly alespoň zčásti následky vzniklých nepříznivých nahodilých událostí jednotlivých členů.

Komerční pojištění se začalo vyvíjet v souvislosti s **rozvojem námořní dopravy**. Toto pojištění fungovalo jako takzvané námořní půjčky.

O **institucionalizaci** pojištění lze hovořit zhruba **od 18. století**, kdy dochází k zakládání vzájemných pojišťoven. Největší zájem je o pojištění živelní (hlavně o pojištění požáru), životní pojištění a o pojištění, která souvisí s riziky vznikajícími při přepravě zboží.

K rozvoji pojišťovnictví na komerční bázi dochází **na začátku 19. století**. **Pojišťovny** jsou zakládány jako **akciové společnosti**. Pojištění se opírá o vědecké základy jako jsou např. teorie pravděpodobnosti a demografické propočty.

1.1.2 Vznik životního pojištění

První doložená písemná zmínka o životním pojištění je z 18. června **1583 z Anglie**. Jednalo se o pojištění na život Williama Gibbsona. Bylo uzavřené na pojistnou částku 382,6 libry, pojistná doba byla jeden rok. Smlouva byla uzavřena na 12 měsíců a pojistné plnění mělo být

uhrazené, jestliže W. Gibbson zemře do jednoho roku. Jmenovaný zemřel 8. května 1584 a po drobném sporu, zda 12 měsíců znamená 12 x 28 dní, anebo 12 kalendářních měsíců, byly peníze vyplaceny pozůstalým.

Revoluční změny v životním pojištění nastali **na přelomu 18. a 19. století**, kdy významní matematici začali pracovat na **úmrtnostních tabulkách**. Dvě nejdůležitější práce byli od Edmunda Halleyho a Jamesa Dodsona. Halley na základě zkoumání farních zápisů o narození a úmrtí obyvatel sestavil první úmrtnostní tabulky. Dodson na základě svého výzkumu a statistiky sestavil první tabulky prémieových sazeb.

1.1.3 Vznik a vývoj pojištění v České republice

Historie pojišťovnictví na území České republiky je datována **k roku 1699**. V tomto roce podal Jan Kryštof Bořek návrh na zavedení povinného požárního pojištění budov v Čechách.

Základy komerčního pojišťovnictví u nás lze nalézt v roce 1827, kdy byla v Praze založena „**První česká vzájemná pojišťovna v Praze**“. Která mimo požárního pojištění nemovitostí, pojištění movitostí a krupobitního pojištění **provozovala od roku 1909 životní pojištění**.

Tato pojišťovna zaplatila v roce 1881 za škodu způsobenou požárem Národního divadlem téměř 300 tisíc zlatých. V roce 1829 vznikla v Brně „Moravskoslezská vzájemná pojišťovna“. V druhé polovině 19. století nastala velká vlna zakládání českých pojišťoven a pojišťovacích spolků. Vznikaly pojišťovny městské, rolnické a vzájemné.

Během **první světové války** (1914-1918) se podařilo uchránit prostředky klientů.

Po **vzniku samostatné České republiky** byla zahájena nová etapa československého pojišťovnictví. Na trhu kromě nově zakládaných českých pojišťoven působily i zahraniční pojišťovny. I přes útlum pojišťovnictví za 2. světové války působilo v Československu do **roku 1945 přes 700 pojišťoven**.

V roce **1945 došlo ke znárodnění pojišťoven** a jejich počet byl omezen na pět.

V roce **1948 byla vytvořena jedna státní pojišťovna**, která byla v roce 1968 rozdělena na „Českou státní pojišťovnu“ se sídlem v Praze a na „Slovenskou státní pojišťovnu“ se sídlem v Bratislavě. Fungování pojištění bylo ovlivněno **centrálně řízenou ekonomikou**. Existovala jedna státní pojišťovací instituce, která měla monopolní postavení, neexistovala konkurence, nebyl potřeba státní dozor, pojistné podmínky byly schvalovány vládou, za výsledky hospodaření pojišťovny nesl odpovědnost stát...

Monopol České pojišťovny trval až do počátku devadesátých let. Podmínky pro jeho zrušení nastaly po **vydání Zákona o pojišťovnictví v roce 1991** (zák. č. 185/1991 Sb). Ten umožnil

provozovat pojišťovací činnost na území ČR subjektům, které splnily podmínky stanovené pro tuto činnost zákonem.

Po tomto roce došlo k obnovení pojistného trhu na kterém působí řada pojišťoven nabízejících velké množství pojistných produktů. Došlo také k obnovení regulačního státního orgánu. V současné době působí na našem trhu **52 pojišťoven**.

1.2 Základní pojmy používané v životním pojištění

Účastníci ŽP se označují:

- **pojistitel** – právnická osoba (většinou pojišťovna), která je podle zákona oprávněna provozovat pojišťovací činnost,
- **pojistník** – fyzická nebo právnická osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu (mimo jiné má povinnost platit pojistné),
- **pojištěný (pojištěnec, účastník)** – fyzická osoba, na jejíž život a zdraví se pojištění vztahuje,
- **oprávněná osoba** – fyzická nebo právnická osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění,
- **obmyšlený** – fyzická nebo právnická osoba určená pojistníkem v pojistné smlouvě, které vznikne právo na pojistné plnění v případě smrti pojištěného (pokud obmyšlený nebyl ve smlouvě určen, platí pořadí podle zákona: 1. manžel(ka) pojištěného, 2. děti pojištěného, 3. rodiče pojištěného, 4. osoby, které žily s pojištěným po dobu nejméně jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a které z tohoto důvodu o něho pečovaly nebo byly odkázány výživou na pojištěného, 5. dědici pojištěného).

Pojistník, pojištěný a oprávněná osoba mohou být tatáž osoba.

- **Pojistná událost** - je nahodilá skutečnost blíže označená v pojistné smlouvě nebo ve zvláštním právním předpise, se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění.
- **Pojistné plnění** může být:
 - jednorázově vyplacená pojistná částka
 - důchod - rozlišuje se:

- životní důchod - kdy každá další výplata důchodu je podmíněna tím, že je pojištěný na živu
- jistý důchod - který se vyplácí po stanovenou dobu
- někdy se na institut životního pojištění, který umožňuje zprostit pojistníka v případě jeho invalidity od placení pojistného, pohlíží jako na další typ pojistného plnění, při němž na sebe pojišťovna přebírá povinnost platit pojistné.
- **Pojistné** je cena za poskytovanou pojistnou ochranu. Pojistné může být:
 - jednorázové pojistné – stanoví se na celou dobu, na kterou bylo pojištění sjednáno, to znamená, že se zaplatí najednou při uzavření smlouvy,
 - běžné pojistné – je stanoveno za pojistné období, tj. platí se opakovaně ve splátkách.
- Pokud je smlouva životního pojištění zrušena, má pojistník právo na **odkupné (odbytné)** ve výši rezervy pojistného zmenšené o určitý stornopoplatek.
- **Sazebník životní pojišťovny** uvádí pro jednotlivé pojistné produkty výši pojistného, v úvahu se bere:
 - pohlaví pojištěného – ve vyspělých zemích je úmrtnost žen menší než úmrtnost mužů, to se promítá v rozdílných pojistných sazbách pro muže a ženy,
 - vstupní věk pojištěného – v České republice se stanovuje jako rozdíl kalendářního roku uzavření pojištění a roku narození pojištěného,
 - pojistná doba
 - *dočasné pojištění – pojistná doba je předem smluvně omezena (např. pojištění pro případ smrti sjednané ve věku 40 let na dobu 10 let pokrývá riziko smrti jen po tuto smluvní dobu, takže např. při úmrtí ve věku 51 let již pojišťovna pozůstalým klienta pojistnou částku nevyplatí)¹;*

¹ CIPRA, Tomáš. *Pojistná matematika - teorie a praxe*. 2. vyd. Praha : Ekopress, s. r. o., 2006. 411 s. ISBN 80-86929-11-6., str. 26

- *trvalé pojištění – jeho pojistná doba není předem smluvně omezena (např. v pojištění doživotního důchodu probíhá výplata až do smrti pojištěného bez jakéhokoli deterministického omezení)²;*
- *pojištění s odkladem – povinnost vyplácet pojistné plnění je odložena o předem sjednanou dobu (např. důchod odložený k věku 60 let může být sjednán a jednorázově zaplacen již ve věku 50 let, i když vlastní výplaty důchodu začnou až o 10 let později)³.*

1.3 Daňové zvýhodnění ŽP

Základním zabezpečení ve stáří je v ČR státní důchodový systém. Některé produkty životního pojištění jsou formou doplnění tohoto zabezpečení. Proto je od 1. 1. 2001 soukromé životní pojištění daňově zvýhodňováno. Podmínky daňových úlev upravuje zákon č. 586/1992 Sb. a jeho novelizace.

Podle tohoto zákona se soukromým životním pojištěním rozumí pojištění pro případ:

- dožití,
- smrti nebo dožití,
- důchodové pojištění.

1.3.1 Daňové zvýhodnění ŽP fyzických osob

Pokud má občan životní pojištění, které splňuje podmínky pro daňové výhody, může si od základu daně z příjmu odečíst zaplacené pojistné až do výše 12 000 Kč ročně.

Podmínky pro daňové úlevy:

- pojištěný je zároveň pojistníkem,
- smlouva je sjednána minimálně na 5 let,
- smlouva je sjednána minimálně do roku, kdy pojištěný dosáhne 60 let,
- minimální pevně sjednaná pojistná částka pro případ dožití:
 - 40 000 Kč u pojistek na 5-15 let,
 - 70 000 Kč u pojistek nad 15 let,
- maximální limit odpočtu pojistného je 12.000 Kč za rok.

²CIPRA, Tomáš. *Pojistná matematika - teorie a praxe*. 2. vyd. Praha : Ekopress, s. r. o., 2006. 411 s. ISBN 80-86929-11-6., str. 26

³CIPRA, Tomáš. *Pojistná matematika - teorie a praxe*. 2. vyd. Praha : Ekopress, s. r. o., 2006. 411 s. ISBN 80-86929-11-6., str. 26

Tabulka 1 - Úspora na dani díky ŽP

Měsíční pojistné	Roční odpočet od základu daně	Roční úspora na dani 2008 (15 %)
100 Kč	1 200 Kč	180 Kč
200 Kč	2 400 Kč	360 Kč
300 Kč	3 600 Kč	540 Kč
400 Kč	4 800 Kč	720 Kč
500 Kč	6 000 Kč	900 Kč
600 Kč	7 200 Kč	1 080 Kč
700 Kč	8 400 Kč	1 260 Kč
800 Kč	9 600 Kč	1 440 Kč
900 Kč	10 800 Kč	1 620 Kč
1 000 Kč	12 000 Kč	1 800 Kč
nad 1 000 Kč	12 000 Kč	1 800 Kč

Zdroj: Finance.cz : *Poznejte hodnotu informace* [online]. 2000-2008 [cit. 2008-05-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/pojisteni/informace/zivotni/danova-uspora/>>.

1.3.2 Daňová zvýhodnění ŽP pokud pojistné platí zaměstnavatel

Podmínky daňového zvýhodnění zaměstnance a zaměstnavatele v souvislosti s platbou pojistného na soukromé životní pojištění:

- částky pojistného hradí zaměstnavatel za zaměstnance přímo pojišťovně na účet zaměstnance (zaměstnanec = pojištěný = pojistník),
- smlouva je sjednána minimálně na 5 let,
- smlouva je sjednána minimálně do roku, kdy pojištěný dosáhne 60 let,
- minimální pevně sjednaná pojistná částka pro případ dožití:
 - 40 000 Kč u pojistek na 5-15 let,
 - 70 000 Kč u pojistek nad 15 let
- maximální limit:
 - **zaměstnanec:** pojistné, které hradí pojišťovně zaměstnavatel za zaměstnance (do 12 000 Kč ročně) je osvobozeno od daně z příjmů zaměstnance (tzn. zaměstnanec z takto hrazeného pojistného neplatí pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění),

- **zaměstnavatel:** daňově uznatelným nákladem je příspěvek jednomu zaměstnanci do 8 000 Kč za zdaňovací období, a tento příspěvek se nezapočítává do vyměřovacího základu pro výpočet sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění.

Výhody příspěvků zaměstnavatele na pojistné životního pojištění zaměstnance:

- **pro zaměstnance:** výše pojistného, kterou platí zaměstnavatel za zaměstnance, je osvobozena od daně z příjmu,
- **pro zaměstnavatele:** výši pojistného, kterou platí zaměstnavatel za zaměstnance, může zaměstnavatel zahrnout do daňově uznatelných nákladů.

Daňová stimulace se projevila zvýšeným zájmem klientů o produkty životního pojištění. **Předepsané hrubé pojistné vzrostlo v roce 2001 téměř o čtvrtinu oproti roku 2000. A to z 22,8 miliard na 28,3 miliardy (což znamená nárůst o 5,5 miliard).**

1.4 Rezervy pojistného životních pojištění

Pojišťovny mají ze zákona danou povinnost vytvářet řadu rezerv finančních prostředků. Proto jsou technické rezervy (TR) velmi důležitým pojmem i pro oblast životního pojištění.

Technické rezervy jsou náklady, které vytváří pojistitel k plnění závazků z pojišťovací činnosti. Tyto závazky jsou pravděpodobné nebo jisté, ale není jistá jejich výše nebo okamžik vzniku. Jsou důležitou položkou pasiv a o každé z nich se účtuje odděleně od ostatních závazků pojišťovny. Aktiva, jejichž zdrojem jsou technické rezervy podléhají omezením, aby skladba jejich finančního umístění splňovala určité zásady.

Zásady finančního umístění TR:

- **zásada bezpečnosti** – technické rezervy se umístí tak, aby jednotlivé složky poskytovaly záruku návratnosti vložených prostředků,
- **zásada rentability** – znamená, že jednotlivé složky finančního umístění by měly zabezpečovat výnos z jejich držby nebo zisk z jejich prodeje,
- **zásada likvidity** – část prostředků musí být umístěna tak, aby byla rychle přeměnitelná na peníze a byla k dispozici pro výplatu pojistného plnění v co nejkratší lhůtě,
- **zásada přiměřeného rozložení rizika** – technické rezervy by se měly investovat do více různých instrumentů finančního trhu,

- **zásada diverzifikace** – jednotlivé složky finančního umístění se umístí u více subjektů.

Druhy TR v ŽP

- **Rezerva pojistného životních pojištění** – je to nejdůležitější technická rezerva v ŽP. Je určena ke krytí budoucích závazků vyplývajících z pojistných smluv. Počítá se pojistně-atematickými metodami tak, že se od hodnoty budoucích závazků odečte hodnota budoucího pojistného. Rozdíl mezi pojistnou částkou a vytvořenou rezervou pojistného životních pojištění se nazývá rizikový kapitál.
- **Rezerva na nezasloužené pojistné** – slouží k časovému rozlišení. Odpovídá té části předepsaného pojistného, která se vztahuje k budoucím účetním obdobím. Je obvyklé, že pojistná doba (pojistné období) přechází do následujících účetních období. To znamená, že přijaté pojistné připadá částečně ke sledovanému období, ale částečně také k budoucím obdobím. Proto se rozlišuje zasloužené pojistné (tzn. pojistné, které odpovídá sledovanému období) a nezasloužené pojistné (tzn. pojistné, které patří do následujícího období).
- **Rezerva na prémie a slevy** – je určena ke krytí nákladů na prémie a slevy poskytnuté v souladu s s pojistnými smlouvami. V životním pojištění se sleva na pojistném poskytuje např. za ročně placené pojistné (na začátku pojistného roku) místo měsíčních plateb pojistného.
- **Rezerva životních pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojistník** – je určena především ke krytí závazků v rámci investičního životního pojištění, kdy si klient vybírá investiční portfolio, do kterého mají být jeho peníze umístěny.
- **Rezerva pojistného neživotních pojištění** – uplatňuje se pro neživotní připojištění k produktům životního pojištění. Vytváří se k těm pojistným odvětvím, u kterých se pojistné stanovuje podle vstupního věku nebo pohlaví pojištěného.
- **Rezerva na splnění závazků z použité technické úrokové míry** – je určena pro situaci, jestliže současný nebo předpokládaný výnos aktiv pojišťovny nepostačuje k úhradě závazků pojišťovny vyplývajících z použité technické úrokové míry. Jakmile pojišťovna zjistí nedostatečnost výnosu aktiv vytvoří tuto rezervu. Způsob výpočtu její výše je povinna předložit České národní bance ke schválení.
- **Jiné rezervy** – vytváří se pouze se souhlasem státního dozoru.

Skladba a umístění TR podle zákona a finanční umístění TR v ŽP v ČR jsou v příloze 1 a 2.

1.5 Bezpečnost ŽP

Protože je životní pojištění dlouhodobá investice, je zde velice důležitá otázka bezpečnosti vložených finančních prostředků, jejich návratnost a zhodnocení.

Kontrolu finančního zdraví pojišťovny v zájmu ochrany spotřebitelů provádí stát resp. státní dozor. Za **dohled** je zodpovědná **Česká národní banka (ČNB)** a to od 1. dubna 2006, kdy mimo jiné převzala i agendu Úřadu pro dozor nad pojišťovnictvím.

Metody státní regulace pojišťovnictví:

- **Povolovací činnost** – ČNB uděluje povolení k provozu pojišťovací činnosti.
- **Kontrolní činnost** – předmětem kontrolní činnosti ČNB je:
 - dodržování tohoto zákona o pojišťovnictví,
 - soulad provozovaných činností s uděleným povolením,
 - hospodaření pojišťovny (z hlediska zabezpečení splnitelnosti závazků),
 - způsob tvorby a použití technických rezerv, finanční umístění aktiv, a solventnost pojišťovny,
 - plnění opatření uložených Českou národní bankou,
 - způsob vedení administrativních a účetních postupů a vnitřní kontroly.
- **Legislativní činnost**

Nejdůležitější právní předpis pro pojišťovnictví je **zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (poslední rozsáhlá novela zákonem č. 39/2004 Sb.)**

Tento zákon upravuje:

- činnosti v pojišťovnictví,
- podmínky provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti,
- zprostředkovatelské činnosti v pojišťovnictví,
- státní dozor,
- minimální výši základního kapitálu pro provozování pojišťovací činnosti,
- vytváření technických rezerv (s cílem garance závazků vůči klientům),
- povinnost pojišťovny vykazovat solventnost,
- upravuje činnost pojistných matematiků (ti potvrzují správnost výpočtu sazeb pojistného, výše technických rezerv, výpočet minimální míry solventnosti apod.),
- ověřování účetní závěrky auditorem.

Další významné právní předpisy pro pojištění:

zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí

zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů

vyhláška č. 75/2000 Sb., kterou se provádí zákon č. 363/1999 Sb.

vyhláška č. 303/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 39/2004 Sb.

Za tvorbu zákonů (primární legislativy) zodpovídá regulátor tzn. ministerstvo financí. ČNB (orgán dohledu) je zodpovědná za tvorbu prováděcí předpisů – vyhlášek (sekundární legislativa).

1.6 Změny v pojistné smlouvě, zánik pojištění

1.6.1 Změny v pojistné smlouvě

V životě klienta může nastat situace, že z různých ekonomických nebo jiných důvodů nebude schopen nadále platit sjednané pojistné. Při předčasném ukončení má klient právo na **odkupné**. Podmínky na nárok odkupného jsou stanoveny v pojistné smlouvě. Jeho výše roste s délkou trvání doby pojištění, proto je pro klienta nevýhodné ukončit životní pojištění předčasně. Hlavně v prvních letech po uzavření pojištění je vyplacené odkupné malé – může být i nižší než zaplacené pojistné, protože si pojišťovna započítává své náklady.

Proto pojistitelé nabízejí různé alternativy řešení situace, kdy klienti nejsou schopni nebo ochotni platit sjednané pojistné.

- **Snížení pojistného** – pojistitel a pojistník se domluví na snížení pojistné částky (v pojistné smlouvě) a tím dojde i k snížení příslušného pojistného.
- **Přerušeni placení pojistného** – pokud je pojistné spláceno určenou dobu (stanovenou smluvními podmínkami dané pojišťovny) a na uvedené pojistné smlouvě nevázne dluh může pojistník na určitou dobu neplatit sjednané běžné pojistné. V tomto případě jsou zrušena sjednaná riziková pojištění a pojistná částka je snížena na nulu. Placení pojistného pak lze kdykoli obnovit.

- V případě, že klient již nemůže platit pojistné, nebo ho nezaplatil včas a je naspořená dostatečná částka platnost pojištění nekončí. Ale je **redukována pojistná částka** nebo **pojistná doba**.
 - Redukována pojistná částka – pojistná částka je snížena na výši zaplaceného pojistného (započítají se ale ještě náklady pojišťovny). Pojištění pak pokračuje po celou sjednanou dobu bez placení pojistného, ale je na tuto novou pojistnou částku.
 - Redukována pojistná doba – platnost pojištění pokračuje s původně sjednanou pojistnou částkou pro případ smrti pojištěného, ale jenom po kratší dobu. Pojistné se po tuto dobu již také neplatí. Po uplynutí této zkrácené doby pojištění končí bez výplaty jakékoliv částky.

1.6.2 Zánik pojištění

Pojištění může skončit:

- uplynutím doby, na kterou bylo sjednáno,
- smrtí pojištěného,
- nezaplacením pojistného ve stanovených lhůtách,
- výpovědí pojištění jak pojistníkem, tak pojistitelem do dvou měsíců od uzavření pojistné smlouvy,
- výpovědí pojistníka kdykoliv v průběhu pojistné doby,
- odstoupením pojistitele od pojistné smlouvy.

Na rozdíl od pojistníka nemá pojistitel po uplynutí dvou měsíců právo na výpověď pojistné smlouvy. To je významná ochrana pojistníka (resp. pojištěného). Pojistitel ale může za přesně specifikovaných podmínek od smlouvy odstoupit. A to pokud zjistí, že pojistník nebo pojištěný vědomě odpověděl nepravdivě nebo neúplně (zatajil určité skutečnosti) na některé z písemných dotazů pojišťovny. Předpokladem je, že by s ním pojišťovna v případě pravdivého a úplného zodpovězení dotazů smlouvu neuzavřela.

2 Druhy životního pojištění

Podle přílohy k zákonu č. 363/1999 Sb. se životní pojištění dělí na tyto skupiny:

1. Pojištění pro případ smrti, pojištění pro případ dožití nebo pojištění pro případ smrti nebo dožití.
2. Svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí.
3. Důchodové pojištění.
4. Pojištění podle bodu 1 až 3 spojené s investičním fondem.
5. Kapitalizace.
6. Pojištění pro případ úrazu nebo nemoci, je-li doplňkem pojištění podle tříd 1 až 5.

2.1 Pojištění pro případ smrti, pojištění pro případ dožití nebo pojištění pro případ smrti nebo dožití

2.1.1 Pojištění pro případ smrti

Pojistnou událostí je smrt pojištěného. Pojistná událost musí být náhodná, nelze pojistit událost, o které se ví, že nastane. Víme, že smrt nastane určitě, ale náhodné je její načasování (nevíme kdy smrt nastane). Toto pojištění kryje pouze riziko úmrtí, tedy sjednaná pojistná částka v případě realizace rizika je vyplacena osobě určené pojistníkem – takzvanému **obmyšlenému**. Účelem výplaty pojistného plnění je obvykle zabezpečení pozůstalých. Nejčastěji se ale toto pojištění využívá v souvislosti s úvěry na nemovitosti (kde sjednaná částka nahrazuje dluh pojištěného). Dále se využívá ke krytí výdajů spojených s pohřbem, s placením dědické daně... Pojištění pro případ smrti **se člení** podle způsobu sjednání pojistné doby na: **dočasné pojištění pro případ úmrtí** a **časově neomezené pojištění pro případ úmrtí**.

2.1.1.1 Dočasné pojištění pro případ úmrtí

Pojistné plnění je vyplaceno pouze v případě, že v průběhu pojistné doby dojde k pojistné události (smrti). Pokud se tak nestane, pojistné plnění vyplaceno není. Tento typ životního pojištění je často využíván v souvislosti s čerpáním úvěrů, půjček apod. V případě úmrtí pojistníka kryje pojistné plnění jeho závazek například vůči úvěrové instituci. V rámci základní podoby dočasného pojištění pro případ úmrtí se uplatňuje pevně sjednaná pojistná částka, ale může být uplatněno i dočasné úvěrové pojištění s klesající pojistnou částkou

(odpovídající klesající dlužné částce). Velikost pojistného odpovídá velikosti pravděpodobnosti úmrtí v příslušném věkovém období pojištěného.

2.1.1.2 časově neomezené pojištění pro případ úmrtí

Je pojištění, kdy je vždy vyplaceno pojistné plnění, pouze není známo, v kterém okamžiku. V praxi bývá konstrukce tohoto pojištění upravena v tom smyslu, že je stanoven maximální horní věk jako možný termín pro výplatu pojistného plnění (například 85 let) a současně je placení pojistného omezeno maximálně do určitého věku (například 65 let).

Výhody a nevýhody pojištění pro případ smrti

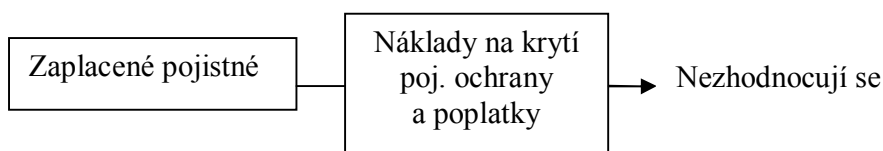
Výhody:

- garantovaná pojistná částka pro případ smrti,
- rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění,
- sjednání pevné nebo klesající pojistné částky,
- sjednání pojištění již na dobu 1 roku.

Nevýhody:

- neobsahuje spořicí složku,
- není daňově uznatelné.

Využití přijatého pojistného z rizikového pojištění

Obrázek 1 - Využití přijatého pojistného z rizikového pojištění

Zdroj: Česká asociace pojišťoven [online]. 2008 [cit. 2008-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz/Aktuality.aspx?aktualita=15&list=vweb/aktuality>>.

2.1.2 Pojištění pro případ dožití

Pojistnou událostí v tomto případě je dožití se určitého, ve smlouvě stanoveného data.

Ve své základní formě - kdy pojistník platí jednorázově nebo běžně pojistné a při dosažení sjednaného dne v pojistné smlouvě obdrží pojistné plnění ve výši sjednané pojistné částky - je obdobou spoření, jde vlastně pouze o tvorbu úspor.

Mezi životním pojištěním a spořením jsou ale určité rozdíly:

- pojišťovna ručí za vklady pojistníků ne výškou skutečného vkladu, ale v závislosti na sjednané pojistné částce,
- přerušení placení běžného pojistného je spojen s určitými sankcemi.

V této základní podobě se pojištění pro případ dožití nevyskytuje často.

2.1.3 Pojištění pro případ smrti nebo dožití

Pro kombinaci pojištění pro případ smrti a pojištění pro případ dožití se používá termín **smíšené životní pojištění**. Toto pojištění zabezpečuje nejen rodinu pro případ smrti pojištěného, ale vytváří zároveň i prostředky pro případ dožití pojištěného. Sjednaná pojistná částka je vyplacena buď v případě smrti pojištěného oprávněné osobě (obmyšlenému) nebo při dožití se konce pojistné doby pojištěnému. Pojistná částka je tedy vyplacena vždy.

Smíšené životní pojištění může být sjednáno na různé pojistné částky při dožití a při úmrtí. Například je možné sjednat pro případ smrti pojistnou částku vyšší než při dožití. Jsou však i smíšená pojištění, která kladou vyšší důraz na dosažení co nejvyšší částky při dožití a v případě úmrtí je vyplacena pouze do té doby akumulovaná rezerva. Nebo je možné se pojistit pro případ smrti na stejnou částku, jaká bude vyplacena při dožití.

2.1.4 Svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí

Pro tento druh pojištění se používá ještě termín věnové pojištění. Jde o druh pojištění pro případ dožití, které se sjednává na **dožití finančně závislé osoby** (např. dítěte). Pojistné plnění se vyplácí při dožití pojištěné osoby sjednaného věku (plnoletosti, eventuálně ukončení školních studií, sňatek). Věnové pojištění se může vyskytovat v podobě tzv. pojištění mládeže, které obvykle kromě výplaty sjednané pojistné částky při dožití se dítěte sjednaného věku zahrnuje krytí řady rizik. Jde zejména o finanční zabezpečení dítěte v případě smrti jednoho nebo obou rodičů, zabezpečení v případě invalidity rodiče (rodičů), úrazové pojištění dítěte, invalidita dítěte.

2.2 Důchodové pojištění

Důchodové pojištění je druh pojištění pro případ **dožití s postupnou výplatou pojistné částky**.

Základem důchodového pojištění je vždy sjednání výplaty (základního důchodu), která je určena ke krytí potřeb ve stáří.

Podle způsobu určení okamžiku počátku výplaty důchodu se rozlišuje:

- **pojištění ihned splatného důchodu** – po jednorázovém zaplacení pojistného pojišťovna pravidelně vyplácí pojištěnému důchod při postupném dožívání se jednotlivých období věku (dnes není tato podoba důchodového pojištění častá),
- **pojištění odloženého důchodu** – pojištěný po určitou předem sjednanou dobu platí pojistné a současně je sjednán okamžik počátku výplaty důchodu. V podstatě dochází k postupnému spoření na výplatu důchodu, tato forma důchodového pojištění je dnes obvyklejší).

Doba výplaty důchodu může být **ohraňena** sjednanou dobou nebo může být sjednána **neohraňená doba** výplaty důchodu (tedy až do doby úmrtí pojištěného).

Vedle základního důchodu je obvykle možné sjednat:

- tzv. **pozůstalostní důchod**, který je splatný v případě úmrtí pojištěného osobě uvedené v pojistné smlouvě (obvykle podmínkou pro výplatu pozůstalostního důchodu je uplynutí určité doby od uzavření pojistné smlouvy),
- tzv. **dočasný důchod**, který se vyplácí pojištěnému v případě jeho plné invalidity (pokud k ní dojde po určité době od uzavření pojistné smlouvy a před splatností základního důchodu).

Výhody a nevýhody důchodového pojištění

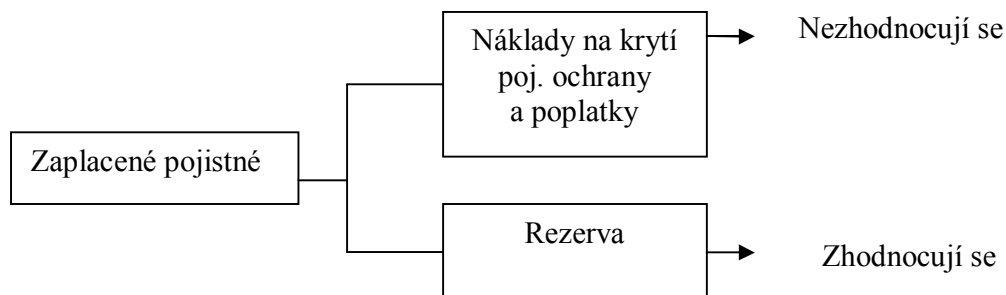
Výhody:

- garantovaná výplata sjednané pojistné částky,
- garantované minimální zhodnocení finančních prostředků (TÚM),
- rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění ,
- daňová uznatelnost zaplaceného pojistného.

Nevýhody:

- nelze libovolně měnit nastavení pojištění
- nelze aktivně ovlivňovat tvorbu kapitálové hodnoty pojištění

Využití přijatého pojistného z důchodového pojištění

Obrázek 2 - Využití přijatého pojistného z důchodového pojištění

Zdroj: Česká asociace pojišťoven [online]. 2008 [cit. 2008-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz/Aktuality.aspx?aktualita=15&list=vweb/aktuality>>.

2.3 Pojištění spojené s investičním fondem

Investiční životní pojištění (IŽP) je v podstatě **spojení rizikového životního pojištění a investování prostřednictvím otevřeného podílového fondu**. Investiční životní pojištění se od předchozích druhů životního pojištění liší tím, že výše pojistného plnění závisí na výnosech z investování rezerv pojistného, přitom investiční riziko nese pojistník.

Klienti mají možnost zvolit si vzájemný poměr mezi výší rizikového pojištění (pojištění pro případ smrti) a výší investice (tj. výší částky investované na výplatu v době dožití). Také rozhodují o tom, v jakém poměru budou jejich finanční prostředky určené na investování rozděleny do jednotlivých investičních fondů (např. do fondu peněžního trhu, fondu dluhopisů nebo akciového fondu). Ve smlouvě se stanoví pojistná částka pro případ smrti, pojistná částka pro případ dožití není stanovena, protože závisí na výsledku investování zvoleného pojištěným. Pojistné přemění pojišťovna podle aktuálního kurzu na tzv. **podílové jednotky** a umístí je v různých fondech v poměru, který klient určil. Na konci pojistné doby obdrží pojistník aktuální hodnotu svých podílových jednotek. V případě smrti pojištěné osoby vyplatí pojišťovna oprávněným osobám sjednanou pojistnou částku a aktuální hodnotu podílových jednotek.

Výhody a nevýhody IŽP:

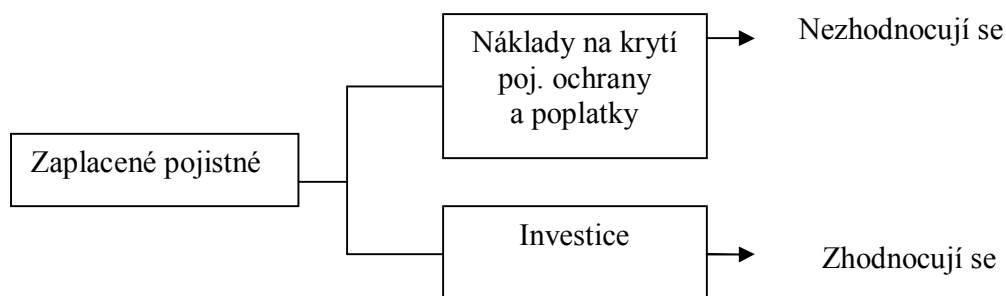
Výhody:

- kdykoli měnit nastavení pojištění a rozsah pojistné ochrany,
- aktivně měnit investiční strategii během trvání pojištění,
- průběžně sledovat zhodnocení spořicí složky pojištění,
- vkládat a čerpat finanční prostředky i během trvání pojištění,
- daňová uznatelnost zaplaceného pojistného,
- rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění.

Nevýhody:

- není garantována pojistná částka při dožití,
- není garantována výše zhodnocení.

Využití přijatého pojistného IŽP pojišťovnou

Obrázek 3 - Využití pojistného IŽP

Zdroj: Česká asociace pojišťoven [online]. 2008 [cit. 2008-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz/Aktuality.aspx?aktualita=15&list=vweb/aktuality>>.

2.4 Kapitalizace

Kapitálové životní pojištění (KŽP) představuje kombinaci pojištění pro a spoření (kapitalizace úspor). Zahrnuje pojištění pro případ smrti nebo dožití . Pojistná částka může být pro obě rizika stejná nebo si klient volí zvlášť pojistnou částku pro případ smrti a zvlášť pojistnou částku pro případ dožití. Pojišťovna část zaplaceného pojistného klientům ukládá a zhodnocuje o dosažený výnos.

Výhody a nevýhody KŽP:

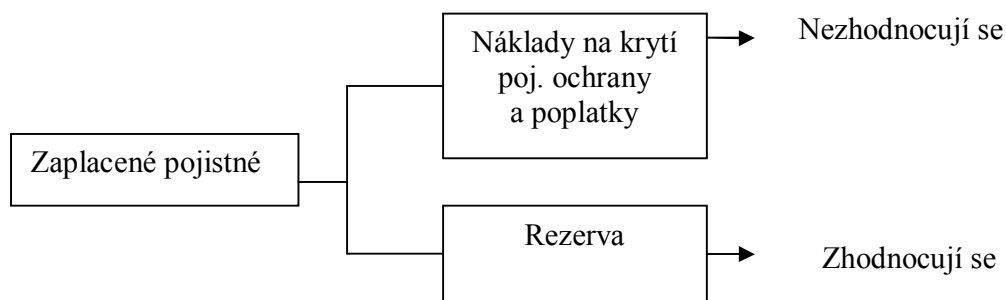
Výhody:

- garantovaná pojistná částka pro případ smrti,
- garantovaná pojistná částka pro případ dožití,
- garantované minimální zhodnocení finančních prostředků (TÚM),
- rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění,
- daňová uznatelnost zaplaceného pojistného.

Nevýhody:

- nelze libovolně měnit nastavení pojištění,
- nelze aktivně ovlivňovat tvorbu kapitálové hodnoty pojištění.

Využití přijatého pojistného KŽP pojišťovnou

Obrázek 4 - Využití pojistného KŽP

Zdroj: Česká asociace pojišťoven [online]. 2008 [cit. 2008-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz/Aktuality.aspx?aktualita=15&list=vweb/aktuality>>.

2.5 Připojištění

Pro životní pojištění je typické, že krytí rizika dožití a úmrtí může být doplněno o krytí neživotních rizik.

- **Připojištění invalidity** – nárok na plnění vzniká v případě přiznání plné invalidity (tzn. při přiznání plného invalidního důchodu ze státního důchodového pojištění. Plnění v případě plné invalidity spočívá obvykle ve zproštění od placení pojistného. Po dobu trvání nároku, případně až do konce pojištění pojišťovna upouští od inkasa pojistného a pojištění pokračuje v plném rozsahu v platnosti.
- **Úrazové pojištění** – krytí rizika úrazu v různém rozsahu a v různé podobě.
- **Pojištění vážných chorob** – výplata pojistného plnění se uskuteční v případě nastání některé z vážných, s pojišťovnou sjednaných chorob (infarkt, mozková mrtvice, rakovina...)
- **Nemocenské pojištění** – výplata sjednané velikosti pojistného plnění v případě dočasné pracovní neschopnosti.
- **Pojištění dlouhodobé péče** – výplata sjednaného pojistného plnění pro potřebu dlouhodobé péče v důsledku vážné nemoci.

2.6 Zvláštní a nové druhy ŽP

2.6.1 Hromadně placené pojištění

Pojištění dvojice osob

Je jednou z variant smíšeného životního pojištění. Dvojice osob může být například manželský pár nebo i jiná dvojice (druh a družka, partneři v podnikání atd.). Pojistná částka se vyplatí, pokud zemře jeden z pojištěné dvojice, obvykle druhé pojištěné osobě. V případě dožití je pojistná částka vyplacena oběma pojištěným rovným dílem. Výhodou tohoto pojištění je pojistné, které je nižší, než kdyby se pojišťoval každý zvlášť.

Kolektivní životní pojištění

Další variantou životního pojištění je kolektivní životní pojištění. Kolektivní ŽP znamená, že je sjednána pojistná smlouva, na základě které dochází k pojištění skupiny osob. Nejčastějším typem kolektivního pojištění je případ, kdy zaměstnavatel sjedná životní pojištění pro své zaměstnance. Smlouva se sjednává mezi zaměstnavatelem a pojišťovnou. Zaměstnavatel může hradit pojistné v celé výši nebo na úhradu pojistného přispívat. Dalším typem tohoto pojištění je pojištění členů profesních asociací nebo odborových svazů. Kolektivní životní

pojištění se může vyskytovat také v podobě kolektivního pojištění klientů jedné banky, kteří si zajistí životním pojištěním sjednané úvěry nebo kolektivní pojištění držitelů platebních karet.

2.6.2 Univerzální (flexibilní) ŽP

Univerzální životní pojištění se vyvinulo jako reakce pojišťoven na potřeby a finanční možnosti potencionálních klientů. Jedná se o pojištění, které umožňuje pojištěným přizpůsobovat rozsah pojistné ochrany svým momentálním finančním možnostem. Proto se pro toto pojištění používá i pojem flexibilní pojištění. Pojistník může kdykoli upravit pojistné a dobu placení pojistného, může dočasně zastavit placení pojistného a opět ho obnovit, zaplatit pojistné dodatečně jednorázově, může si také vypůjčit z tzv. spořivé složky (nesmí ale překročit určitý limit).

Toto pojištění se vyznačuje oddělením a spořicí a rizikové složky.

Spořicí složka – výplata pojistné částky při dožití se daného věku.

Riziková složka – výplaty pojistných plnění v případě smrti, úrazu, invalidity, vážné nemoci apod.

Velikost pojistného není přesně stanovena, pojišťovny ale obvykle požadují zaplatit několik prvních pojistných v předepsané výši. Z nepravidelných příspěvků se vytvoří individuální účet pojištěného, z něj se pak pravidelně sráží rizikové pojistné. Zůstatek tohoto účtu představuje rezervu – spořicí složku. Pro pojištěného to znamená, že si sám reguluje objem úspor. Pouze si musí dát pozor na to, aby nedošlo k vyčerpání jeho účtu, a bylo tak z čeho dále hradit rizikovou složku. Spořicí složka se může na základě rozhodování pojištěného investovat.

Výhody a nevýhody flexibilního pojištění:

Výhody:

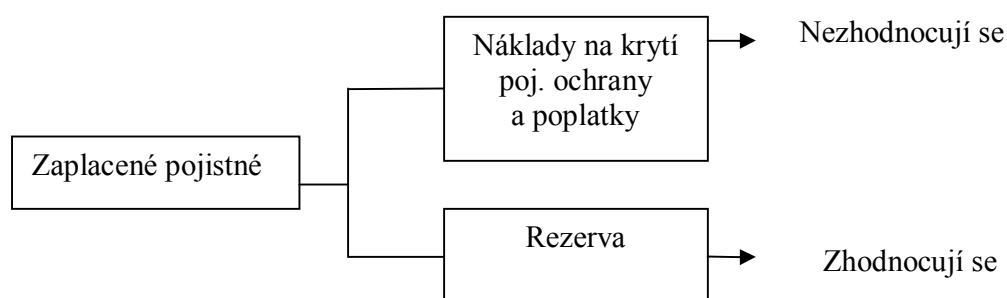
- lze přizpůsobovat aktuální životní situaci,
- pojištěný může čerpat z nahromaděných peněžních prostředků – může například vyžadovat výběr části vkladu či poskytnutí půjčky,
- garantovaná pojistná částka pro případ smrti,
- garantované minimální zhodnocení finančních prostředků,
- rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění,
- kdykoli měnit nastavení pojištění a rozsah pojistné ochrany,
- daňová uznatelnost zaplaceného pojistného,

- vkládat a čerpat finanční prostředky i během trvání pojištění.

Nevýhody:

- nelze aktivně ovlivňovat tvorbu kapitálové hodnoty pojištění,
- není garantována výše vyplácené částky při dožití.

Využití přijatého pojistného flexibilního pojištění pojišťovnou

Obrázek 5 - Využití pojistného flexibilního pojištění

Zdroj: Česká asociace pojišťoven [online]. 2008 [cit. 2008-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz/Aktuality.aspx?aktualita=15&list=vweb/aktuality>>.

2.7 Přehled vlastností základních druhů ŽP

Tabulka 2 - Vlastnosti základních druhů ŽP

Vlastnosti	Druh životního pojištění				
	Rizikové	Kapitálové	Univerzální	Investiční	Důchodové
Krytí rizika smrti	●	●	●	●	
Tvorba kapitálové hodnoty		●	●	●	●
Aktivní ovlivňování výnosu				●	
Garantované zhodnocení		●	●		●
Flexibilita			●	●	
Daňová uznatelnost		●	●	●	●

Zdroj: Česká národní banka [online]. 2003-2008 [cit. 2008-05-01]. Dostupný z WWW:

<http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_fin_trh/dnft_zpravy/download/dnft_2006_cz.pdf>

3 Kalkulace pojistného v ŽP

Pojistné je cena za poskytovanou pojistnou ochranu.

Pojistné může být uplatněno jako:

- **jednorázové** – pojistné pojistník uhradí najednou na počátku pojistné doby,
- **běžné pojistné** – pojistné je pojistníkem hrazeno pravidelně v rámci jednotlivých pojistných období (ročně, čtvrtletně, měsíčně).

3.1 Struktura ceny životního pojištění

brutto (celkové) pojistné		
netto (ryzí) pojistné		správní náklady
rezervotvorná složka	riziková složka	správní náklady

Obrázek 6 - Struktura ceny ŽP

Zdroj: Ducháčková, Eva; *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. vyd.. Praha : Ekopress, 2005. 180 s. ISBN 80-86119-92-0, str. 94

3.1.1 Brutto a netto pojistné

Brutto pojistné – tzv. hrubé pojistné, tarifní pojistné, pojistná sazba.

Netto pojistné – mělo by být vypočteno tak, aby v průměru pojišťovně pokrylo vyplácená pojistná plnění. Odráží velikost rizika a proto je rozhodující složkou tarifu pojistného. Je to nejobtížněji kalkulovatelná část, protože velikost pojistných plnění není předem známá (má nahodilý charakter).

Velikost netto pojistného ovlivňují tyto faktory:

- velikost sjednané pojistné částky,
- ohodnocení rizika (pravděpodobnost úmrtí),
- úroveň technické úrokové míry.

Pojistná částka je sjednána v pojistné smlouvě. Její velikost určuje pojistník na základě svých finančních možností a záměrů.

Rizikem v životním pojištění je úmrtí. Při ohodnocování tohoto rizika se vychází z faktorů, které ovlivňují **pravděpodobnost úmrtí**. Těmito faktory jsou:

- **věk**, ve kterém pojištěný vstupuje do pojištění (v ČR se stanovuje jako rozdíl kalendářního roku uzavření pojištění a roku narození pojištěného),
- **délka pojistné doby**,
- **pohlaví** (úmrtnost žen se v průměru vyvíjí příznivěji, proto obvykle netto pojistné životního pojištění pro ženy je nižší než netto pojistné pro muže),
- **zdravotní stav**,
- **způsob života pojištěného**, apod.

Technická úroková míra (TÚM) představuje cenotvorný faktor a současně znamená **zaručené minimální zhodnocení** vkládaných prostředků (zejména jeho rezervotvorné složky). Technická úroková míra ovlivňuje velikost netto pojistného (čím vyšší technická úroková míra, tím nižší pojistné a naopak). Velikost technické úrokové míry stanovuje pojišťovna s ohledem na možné zhodnocení technických rezerv na finančním trhu. Její **maximální výši** určuje **Česká národní banka**. V současné době (r. 2007) je to **2,4%**.

Riziková složka – ta část netto pojistného, kde se hodnota pravděpodobnosti pojistné události po dobu trvání pojištění výrazně nemění. Spotřebovává se v průběhu pojistného období a není z ní tvořena dlouhodobá rezerva.

Rezervotvorná složka – ta část netto pojistného, kde hodnota pravděpodobnosti pojistné události v čase roste. Podstatná část pojistného se ukládá do rezervy na závazky budoucích let.

3.1.2 Správní náklady

Správní náklady jsou náklady spojené se správou jednotlivých pojistných smluv a náklady spojené s provozem pojišťovny.

Podle určení lze správní náklady dělit na:

- *pořizovací náklady – na sjednání pojistných smluv,*
- *správní náklady spojené se správou pojistných smluv,*
- *správní režie (správní náklady v pravém slova smyslu),*
- *inkasní náklady,*

- *stornovací náklady,*
- *náklady likvidační (v souvislosti s likvidací pojistných událostí a výplatou pojistných plnění),*
- *finanční náklady,*
- *ostatní náklady.*⁴

U ŽP se správní náklady do pojistného kalkulují tzv. diferencovanou přírážkou. Rozlišení závisí na výši počátečních jednorázových nákladů spojených se sjednáním pojistné smlouvy, na výši běžných opakovaných nákladů na správu dané pojistné smlouvy a v závislosti na způsobu placení pojistného.

Počáteční jednorázové náklady jsou náklady spojené s tvorbou pojistného produktu, na provize obchodním zástupcům, pojišťovacími agentům nebo makléřům, náklady na reklamu, náklady na formuláře atd.

Běžné správní náklady jsou stálé, rovnoměrné náklady. Jsou to např.: mzdové náklady, náklady na kancelářské potřeby, nájemné, náklady na energii.

Náklady spojené s výběrem pojistného jsou **inkasní náklady**.

3.2 Úmrtnostní tabulky

Úmrtnostní tabulka je základní nástroj pro výpočty prováděné v životním pojištění (tj. v pojištění osob). Díky úmrtnostním tabulkám lze stanovit pravděpodobnost dožití se určitého věku a pravděpodobnost úmrtí před dosažením určitého věku. Úmrtnostní tabulky jsou sestavovány pomocí demografických metod na základě pozorování rozsáhlých populačních souborů. Tabulky se sestavují zvlášť pro muže a ženy.

3.2.1 Hodnoty v úmrtnostních tabulkách

x – věk při vstupu do pojištění.

q_x - **pravděpodobnost úmrtí ve věku x** . Pravděpodobnost toho, že jedinec, který je naživu ve věku x , zemře před dosažením věku $x + 1$.

⁴ Ducháčková, Eva; *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. vyd.. Praha : Ekopress, 2005. 180 s. ISBN 80-86119-92-0., str. 55

p_x - **pravděpodobnost dožití se věku x** . Pravděpodobnost toho, že jedinec, který je naživu ve věku x , se dožije věku $x + 1$.

Platí: $q_x + p_x = 1$

l_x – **počet osob, které se dožívají věku x** . Přičemž v důsledku vymírání počet žijících klesá,

tedy: $l_0 > l_1 > l_2 > \dots > l_x > l_{x+1} > \dots > l_{x+n} > \dots$ = dekrementní řád vymírání populace

d_x - **počet zemřelých ve věku x** . Platí: $d_x = l_x - l_{x+1}$.

L_x – **počet let prožitých jedinci ve věku x** . Je to počet „člověkoroků“, které celkem ve věku x prožije l_x jedinců.

T_x – **počet zbylých let života jedinců ve věku x** . Je to počet „člověkoroků“, které do konce svého života ještě celkem prožije l_x jedinců.

e_x – **střední délka života ve věku x** . Znamená průměrný počet let, kterých se ještě dožije jedinec ve věku x . To znamená: $e_x = T_x / l_x$.

3.2.2 Rozdíl v úmrtnosti mužské a ženské populace

Úmrtnost mužské populace je téměř v každém věku vyšší než úmrtnost ženské populace. V dětství podléhají chlapci oproti dívkám více infekčním chorobám a smrtelným úrazům. Ve středním věku jsou muži častěji oběťmi smrtelných úrazů a násilných úmrtí a jsou náchylnější k různým nemocím (respirační, oběhové a nádorové choroby...). I v pokročilém věku bývá postup stařeckých chorob u mužů větší než u žen.

Přístupy pojišťoven k tomuto problému:

- Nejpřirozenější přístup je, že pojišťovna používá **zcela odlišné sazebníky** pojistného pro muže a pro ženy.
- Podle jiného přístupu pojišťovna používá **stejně úmrtnostní tabulky** pro muže i pro ženy. Hlavní problém tohoto přístupu je volba jednotné úmrtnostní tabulky. Jestliže se zvolí tabulka, která diskriminuje jedno pohlaví hrozí pojišťovně odliv klientů tohoto diskriminovaného pohlaví. Např. při použití ženské úmrtnostní tabulky v důchodovém pojištění jsou v rámci důchodových produktů znevýhodněni muži. Korektní postup závisí na tom, jak se pojišťovně podaří sestavit jednotnou úmrtnostní tabulku správným odhadem poměru potenciální mužské a ženské klientely pro jednotlivé věky.
- Další možnost je pro výpočty používat **mužské úmrtnostní tabulky**. A pro výpočty, které se týkají žen použít vhodné **věkové posunutí**. Často se tak volí např. věkový

posun o 5 let ve prospěch žen. V tomto případě je pak pojistné pro ženu ve vstupním věku 40 let stejné jako pro muže ve věku 35 let. Důsledkem toho pak je levnější pojistné pro rizikové pojištění pro případ smrti. Naopak důchodové pojištění je pro ženy dražší než pro stejně staré ženy. V našich pojišťovnách je nejrozšířenější právě tento přístup.

Ukázky úmrtnostních tabulek pro muže a ženy za rok 2006 v ČR jsou v příloze 3 a 4.

3.3 Principy pojistně-matematických metod

Princip solidarity - spočívá v tom, že se pojistné plnění pojistníkovi vyplácí z pojistného všech pojištěných.

Princip fiktivního souboru – podle něj je počet osob uzavírajících ve věku x jistý typ pojištění roven hodnotě lx z používané úmrtnostní tabulky. Tento princip má smysl používat v případech, kdy při výpočtech neužíváme pravděpodobnosti nastání příslušných jevů.

Princip ekvivalence – tento princip znamená, že by příjmy pojišťovny měly být rovnováže s jejími výdaji při přihlédnutí k časové hodnotě peněz.

Při výpočtech prováděných v rámci principu ekvivalence musí pojišťovna odhadnout své budoucí příjmy a výdaje a přitom zohlednit **časovou hodnotu peněz a náhodný charakter peněžních toků**.

- **Časová hodnota peněz** – finanční toky se diskontováním vztáhnou do počáteční hodnoty nebo úročením do jejich koncové hodnoty.

Diskontní faktor (odúročitel) v se vypočítá:

$$v = 1/(1+i) \quad i - \text{technická úroková míra .}$$

Pro výpočet **počáteční hodnoty** (PH) z částky S o n let zpět se používá vzorec:

$$PH = S * v^n .$$

Pro výpočet **koncové hodnoty** (KH) úročením částky P o n let vpřed podle vzorce:

$$KH = P * (1+i)^n .$$

- **Náhodný charakter peněžních toků** – a to na straně pojistného i pojistného plnění. Tento problém se řeší tak, že se pracuje s očekávanými hodnotami, to znamená se středními hodnotami příslušných náhodných veličin.

Princip ekvivalence se pak na základě těchto dvou aspektů dá definovat jako:

očekávaná počáteční hodnota pojistného = očekávaná počáteční hodnota pojistného plnění

3.4 Všeobecný matematický model ŽP

3.4.1 Pojištění pro případ dožití

Při tomto pojištění má pojištěný nárok na výplatu pojistné částky v případě, že se dožije věku $x + n$. Kde x znamená věk, ve kterém klient vstupuje do pojištění.

$$NP = v^n {}_n p_x P\check{C} = v^n \frac{l_{x+n}}{l_x} P\check{C}$$

NP = netto pojistné

v = diskontní faktor

n = doba trvání pojištění

$P\check{C}$ = pojistná částka

p_x = pravděpodobnost dožití se věku x (z úmrtnostních tabulek)

l_x – počet osob, které se dožívají věku x (z úmrtnostních tabulek)

3.4.2 Pojištění pro případ smrti

Pojišťovna vyplatí pojistnou částku v případě, že pojištěný zemře před dosažením věku $x + n$.

$$NP = \left(\sum_{j=1}^n v^j {}_{j-1} q_x \right) P\check{C} = \left(\sum_{j=1}^n v^j \frac{l_{x+j-1} - l_{x+j}}{l_x} \right) P\check{C}$$

j = rok, ve kterém nastala pojistná událost

q_x = pravděpodobnost úmrtí ve věku x (z úmrtnostních tabulek)

3.4.3 Smíšené životní pojištění

V tomto případě vyplatí pojišťovna pojistnou částku buď pojištěnému při dožití věku $x + n$, nebo pozůstalým pojištěného pokud zemře před dosažením věku $x + n$.

$$NP = \left(v^n {}_n p_x + \sum_{j=1}^n v^j {}_{j-1} q_x \right) P\check{C} = \left(v^n \frac{l_{x+n-1} - l_{x+n}}{l_x} \right) P\check{C}$$

3.5 Rozdíly v kalkulaci pojistného v ŽP a v NŽP

Mezi kalkulací netto pojistného v životním a neživotním pojištění existují rozdíly vyplývající z charakteru životních a neživotních pojištění.

Mezi největší rozdíly patří:

- V životním pojištění je při pojistné události vyplacena **pevně sjednaná pojistná částka**. U většiny neživotních pojištění se velikost pojistného plnění musí odhadnout, protože pojistná částka představuje pouze horní hranici pojistného plnění.
- Životní pojištění jsou sjednávána na **delší předem pevně určenou dobu**. V neživotním pojištění jsou pojištění sjednávána na kratší dobu a to většinou na 1 rok a plynule se prodlužují (dá se říci že jsou na dobu neurčitou).
- V životním pojištění dojde během trvání pojištění **k realizaci jednoho ze dvou možných rizik** (dožití nebo smrt). V neživotním pojištění je kryta široká škála rizik, počet pojistných událostí a velikost jimi způsobených škod není jistá.

4 Penzijní připojištění jako doplněk k životnímu pojištění

Hlavní význam penzijního připojištění je jako u životního pojištění ve vytváření úspor na stáří. Vedle toho penzijní připojištění obvykle obsahuje i výplatu plnění v případě úmrtí nebo invalidity. Nejrozšířenějším způsobem financování penzijního připojištění je tzv. „fondování“. Jedná se o kapitálový přístup, kdy je z příspěvků vytvořen fond a prostředky tohoto fondu se zhodnocují na kapitálovém trhu.

Penzijní připojištění je provozováno **penzijními fondy (PF)**.

4.1 Penzijní fondy

Penzijní fondy jsou specifické finanční instituce, které od klientů shromažďují příspěvky a investují je na finančních trzích a vyplácejí plnění svým klientům.

V České republice mohou vykonávat penzijní připojištění pouze penzijní fondy ve **formě akciové společnosti** jejichž **základní kapitál musí být minimálně 50 mil. Kč**.

Činnost penzijních fondů reguluje stát prostřednictvím právních norem a státního dozoru. Státní dozor nad penzijními fondy vykonává ministerstvo financí. Tato regulace je zaměřena zejména na udělování povolení k činnosti penzijních fondů a kontrolu jejich činnosti. Zejména se zabývá regulací investování penzijních fondů a to: vymezením nástrojů pro investování a vymezením limitů pro investování do jednotlivých nástrojů.

Penzijní fond musí mít statut a penzijní plán.

Statut musí obsahovat:

- rozsah činnosti PF,
- zaměření a cíle investiční politiky PF, zejména druhy majetkových hodnot, které budou pořizovány z prostředků PF,
- zásady hospodaření PF a způsob použití zisku,
- obchodní firmu a sídlo depozitáře,
- způsob zveřejňování zpráv o hospodaření PF.

Penzijní plán musí stanovit:

- druhy penzí a ostatních dávek penzijního připojištění,

- podmínky nároku na dávky PP a jejich výplatu,
- způsob výpočtu dávek poskytovaných z PP,
- důvody vypovězení PP,
- výši příspěvků, aj.

4.2 Účastník penzijního připojištění

Účastníkem penzijního připojištění se může stát osoba **starší 18 let s trvalým pobytem na území České republiky**, která uzavře s penzijním fondem smlouvu o penzijním připojištění. Účastníkem může být dále také fyzická osoba **starší 18 let s bydlištěm na území jiného členského státu EU**, pokud je účastna důchodového pojištění nebo veřejného zdravotního pojištění v ČR, která uzavře s penzijním fondem smlouvu.

4.3 Státní příspěvek a daňové výhody

4.3.1 Státní příspěvek

Spoření prostřednictvím penzijních fondů je specifické tím, že má ještě výhodu **státního příspěvku**. Ten se však poskytuje pouze do určité výše, konkrétně do 500 Kč měsíčně. Při vyšších částkách již výhoda státního příspěvku odpadá. Od roku 2000 však jsou při spoření nad 500 Kč měsíčně poskytovány daňové výhody.

Výše příspěvku účastníka nesmí být nižší než je částka zakládající nárok na státní příspěvek, tj. 100 Kč měsíčně. Účastník nemůže platit příspěvek u více penzijních fondů současně.

Tabulka 3 - Státní příspěvek na penzijní připojištění

Výše příspěvku účastníka v Kč	Výše státního příspěvku v Kč
100 až 199	50 Kč + 40 % z částky nad 100 Kč
200 až 299	90 Kč + 30 % z částky nad 200 Kč
300 až 399	120 Kč + 20 % z částky nad 300 Kč
400 až 499	140 Kč + 10 % z částky nad 400 Kč
500 a více	150 Kč.

Zdroj: zákon č. 42/1994 Sb., a jeho novel.

4.3.2 Daňové zvýhodnění

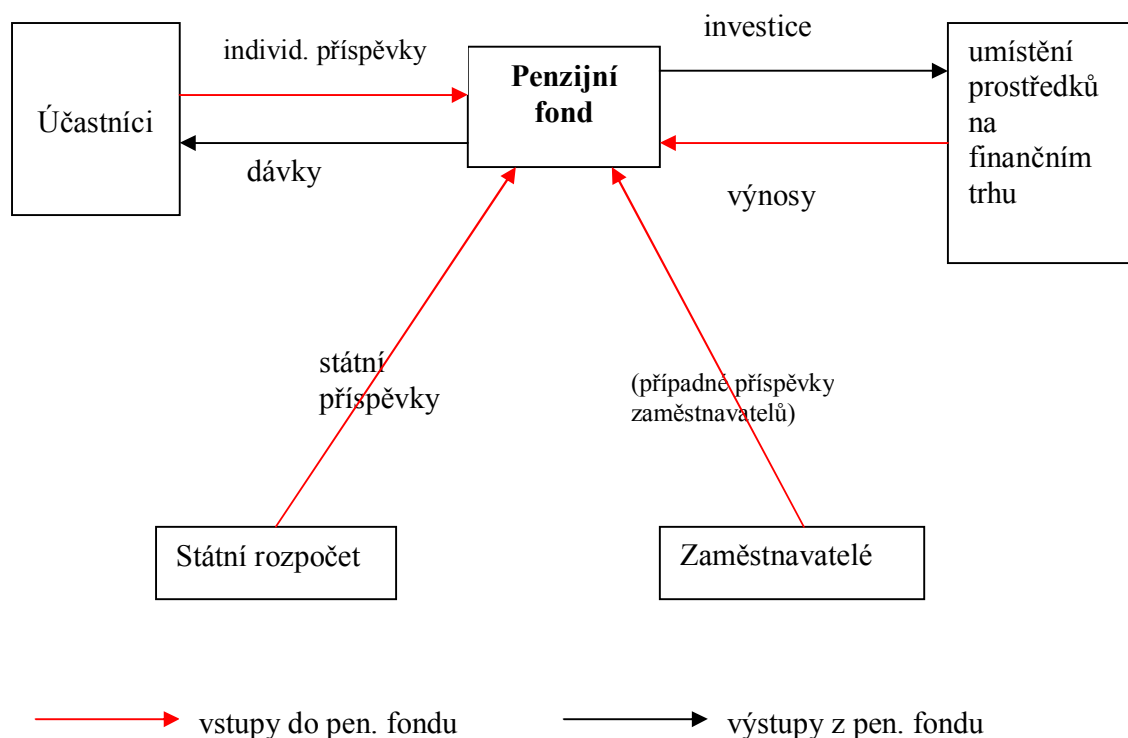
Daňové zvýhodnění pro účastníka penzijního připojištění:

Od základu daně z příjmu lze odečíst platbu příspěvku poplatníka na penzijní připojištění podle smlouvy o penzijním připojištění mezi poplatníkem a penzijním fondem. Částka, kterou lze takto odečíst, se rovná úhrnu příspěvků zaplacených na penzijním připojištění za rok, sníženému o 6 000Kč, maximálně lze ročně odečíst příspěvek do výše 12 000 Kč.

Daňové zvýhodnění pro zaměstnavatele, který přispívá svému zaměstnanci na penzijní připojištění:

Příspěvek zaměstnavatele na penzijní připojištění lze odečíst ze základu daně z příjmu, maximálně do výše 3% vyměřovacího základu zaměstnance pro pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Současně příspěvek zaměstnavatele na penzijní připojištění zaměstnance nepodléhá placení příspěvků na sociální a zdravotní pojištění.

4.4 Tok prostředků v penzijním připojištění

Obrázek 7 - Tok prostředků v penzijním připojištění

Zdroj: Ducháčková, Eva; *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. vyd.. Praha : Ekopress, 2005. 180 s. ISBN 80-86119-92-0., str.117

4.5 Vývoj počtu penzijních fondů a počtu účastníků penzijního připojištění

Tabulka 4 - Vývoj počtu penzijních fondů

Rok	Počet účastníků (v mil.)	Počet penzijních fondů
1994	0,183	24
1995	1,290	44
1996	1,564	44
1997	1,637	38
1998	1,740	34
1999	2,006	24
2000	2,298	18
2001	2,473	14
2002	2,597	13
2003	2,661	12
2004	2,755	12
2005	3,284	11
2006	3,610	10
2007	3,864	10

Zdroj: *Asociace penzijních fondů České republiky* [online]. 2000-2008 [cit. 2008-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.apfcr.cz/cz/index.php?page=ukazatele.php>>.

I v roce 2008 působí na českém finančním trhu 10 penzijních fondů. V prvním čtvrtletí roku 2008 překročil počet účastníků 4 miliony (4 056 241). To znamená, že do systému dobrovolného penzijního připojištění je nyní zapojeno cca 40 % z celkového počtu občanů České republiky.

Počty účastníků v jednotlivých penzijních fondech v 3. čtvrtletí 2007

Tabulka 5 - Počty účastníků v jednotlivých PF

	Penzijní fond	Počty účastníků
1.	AEGON PF	2 960
2.	Allianz PF	113 292
3.	Axa PF	580 412
4.	ČSOB PF Progres + Zemský PF	212 453
5.	ČSOB PF Stabilita	379 825
6.	Generali PF	27 709
7.	ING PF	425 648
8.	PF České pojišťovny	1 057 906
9.	PF České spořitelny	608 142
10.	PF Komerční banky	455 291
	Celkem	3 863 638

Zdroj: *Asociace penzijních fondů České republiky* [online]. 2000-2008 [cit. 2008-04-07]. Dostupný z WWW: <http://www.apfcr.cz/cz/index.php?page=ukazatele.php>.

Penzijní pojištění je v ČR velmi oblíbený produkt. V prvním čtvrtletí roku 2008 již překročil počet klientů penzijního pojištění hranici čtyř milionů. Důvody jeho oblíbenosti jsou v daňovém zvýhodnění a hlavně v státním příspěvku, který může být až 150 Kč měsíčně.

Nejvíce účastníků má Penzijní fond České pojišťovny a to přes milion klientů, což znamená cca jednu čtvrtinu, kteří mají sjednáno penzijní připojištění.

4.6 Simulace výpočtu

Základní údaje

Věk při zahájení připojištění	25
Odhad ročního výnosu	4%
Sazba daně z příjmů	19%
Pohlaví	žena
Nárok na penzi nebo výplatu všech úspor vznikne ve věku	60 let

Tabulka 6 - Simulace výpočtu

	Příspěvek 100 Kč	Příspěvek 500 Kč	Příspěvek 1000 Kč
Vy naspoříte	42000	210000	420000
Příspěvek státu	21000	63000	63000
Výnos	71987	311945	551903
Celkem na účtu	134987	584945	1034903
Po zdanění výnosu je možno vyplatit	124189	538153	952118
Odečet od daňového základu	0	0	210000
Daňová úleva	0	0	39900
Měsíční doživotní penze	711	3080	5449

Zdroj: *Asociace penzijních fondů České republiky* [online]. 2000-2008 [cit. 2008-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.apfcr.cz/cz/index.php?page=simulace.php>>.

4.7 Porovnání penzijních fondů

Státní příspěvek i daňové zvýhodnění jsou dané ze zákona. Proto se nabídka penzijních fondů v těchto dvou kritériích neliší.

Hlavní rozdílem mezi jednotlivými fondy jsou **výnosy ze zisku**, které nabízejí svým klientům. Fond investuje peníze, které klient vloží na účet penzijního fondu. Využívá investice s minimálním rizikem a stabilními výnosy. Nejvíce prostředků účastníků je umístěno v dluhopisech (75,2%), na termínovaných vkladech a účtech bylo uloženo 10,9 % , do akcií bylo vloženo 5,7 % , a 4,1% spravovaných prostředků investovaly penzijní fondy do podílových listů.

Minimálně 85% ročního zisku fondu je každoročně rozděleno mezi klienty a připsáno na jejich účty.

Penzijní fond	Porovnání v %			
	Podíl na trhu	Výnosy 2004	Výnosy 2005	Výnosy 2006
ČSOB PF Stabilita	9,83	4,30	4,00	2,75
ČSOB PF Progres	5,50	5,30	5,00	2,30
PF České pojišťovny	27,38	3,50	3,80	3,30
Allianz PF	2,93	3,00	3,00	3,11
PF České spořitelny	15,74	3,74	4,03	3,04
AXA PF (Winterthur)	15,02	3,11	3,74	2,50
PF Komerční banky	11,78	3,50	4,00	3,00
ING PF	11,01	2,46	4,20	3,60
Generali	0,72	3,00	3,80	3,74
Zemský PF sloučen s ČSOB PF Progres	0,37	4,38	4,60	4,60
AEGON Penzijní fond	0,07	Pozn. ⁵		

Zdroj: *Asociace penzijních fondů České republiky* [online]. 2000-2008 [cit. 2008-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.apfcr.cz/cz/index.php?page=ukazatele/zhodnoceni.html>>.

⁵ Společnost AEGON zahájila obchodní činnost na českém trhu v dubnu 2005 jako specialista na prodej především investičního životního pojištění. S Penzijním fondem začala až v roce 2007.

4.8 Shrnutí výhod penzijního připojištění

- efektivní tvorba finančních prostředků na pozdější věk,
- státní příspěvek až 150 Kč měsíčně (1800 Kč ročně),
- daňové úlevy,
- vyšší zhodnocení vložených prostředků než na spořicíh účtech,
- bezpečné uložení investic se státním dozorem,
- možnost získat příspěvky od zaměstnavatele,
- možnost mimořádných vkladů a volby frekvence splátek (měsíčně, čtvrtletně apod.).

5 Trh ŽP v ČR ve srovnání s EU

5.1 Ukazatelé úrovně pojistného trhu

Pojistný trh, jeho rozsah a úroveň lze charakterizovat různými způsoby.

Hlavní ukazatelé pojistného trhu:

Předepsané pojistné – je pojistné, které je stanoveno na určitou pojistnou dobu. Jeho předpis je účetní seznam všech položek pojistného, které se za má pojišťovně za účetní období uhradit. Po odečtení nákladů je základem pro výpočet daně z příjmu. Dále se může rozlišovat na předepsané pojistné životního nebo neživotního pojištění.

Pojištěnost – je jedním z nejdůležitějších ukazatelů. *Vyjadřuje poměr předepsaného pojistného k hrubému domácímu produktu v běžných cenách. Uvádí se v procentech a v podmínkách tržního hospodářství vyjadřuje kapacitu pojistného trhu. Celková možnost pojišťování na daném pojistném trhu je dána rozsahem pojistného pole. Pojistné pole je soubor majetku, předmětů, osob anebo jiných jevů, existujících v daném státě nebo teritoriu, který je možno pojistit. Pojištěnost odráží schopnost pojistného trhu obsáhnout dané pojistné pole.*⁶

Pojistné plnění – znamená peněžité plnění pojišťovny po vzniku pojistné události na základě pojistné smlouvy. V životním pojištění je pojistným plněním dohodnutá pojistná částka.

Škodovost – vyjadřuje poměr mezi výší poskytnutých pojistných plnění a výší předepsaného nebo přijatého pojistného. Udává se v procentech. *Měla by být menší než netto pojistné v procentech a rozhodně by neměla dosahovat 100% přijatého pojistného. V případě, že škodovost je vyšší než netto pojistné, jedná se o ekonomicky nevyrovnané pojištění.*⁷

Počet komerčních pojišťoven – tento ukazatel nám může dát určitou představu o vývoji a vyspělosti pojistného trhu a také o jeho regulaci.

Počet zaměstnanců v pojišťovnictví – tento ukazatel vypovídá o pojistném trhu z pohledu personálního obsazení. V úvahu se ale kromě počtu zaměstnanců musí brát i jejich produktivita a způsob jejich práce.

⁶ ČEJKOVÁ, V. Pojistný trh. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, s. r. o., 2002. 120 s. ISBN 80-247-0137-5., str. 27

⁷ ČEJKOVÁ, V. Pojistný trh. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, s. r. o., 2002. 120 s. ISBN 80-247-0137-5.,str. 27

5.2 Trh ŽP v ČR

Pojistný trh a s tím související trh životního pojištění v České republice je možné hodnotit různými ukazateli. V práci jsou použity tyto ukazatele: vývoj předepsaného pojistného od r. 2002 do r. 2007, předepsané pojistné ŽP podle jednotlivých pojišťoven, podíl pojistného ŽP na celkovém pojistném.

5.2.1 Vývoj předepsaného pojistného

Tabulka 7 - Vývoj pojistného v ČR

Předepsané pojistné (tis. Kč)	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Životní pojištění	34 036 346	41 128 802	44 201 009	44 954 269	47 233 389	53 864 736
Neživotní pojištění	56 624 001	64 817 070	68 377 194	72 125 154	74 889 748	76 404 485
Předepsané pojistné celkem (tis. Kč)	90 660 347	105 945 872	112 578 203	117 079 423	122 123 137	130 269 221

Zdroj dat: Česká asociace pojišťoven [online]. 2007 [cit. 2008-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz>>.

Předepsané hrubé pojistné v ČR celkem bylo za rok 2007: 130,269 mld. Z toho předepsané hrubé pojistné životního 53,865 mld. Kč což je 41,3 procenta.

Z tabulky je vidět, že se každý rok předepsané pojistné životního pojištění zvyšuje. I když v letech 2004, 2005 a 2006 nebyl růst tak dynamický. Ale v roce 2007 vzrostlo pojistné životního pojištění oproti roku 2006 o 14 procent.

V roce 2007 působilo na českém pojistném trhu celkem **52 pojišťoven**. Z toho **19 pojišťoven** provozovalo **životní pojištění**.

5.2.2 Předepsané pojistné ŽP za rok 2007 podle jednotlivých pojišťoven

Tabulka 8 - Předepsané pojistné ŽP za r. 2007

Pojišťovna	Předepsané pojistné na ŽP (tis. Kč)	Podíl na trhu (v %)
Česká pojišťovna, a.s.	13 563 734	25,18
ING Životní pojišťovna N.V.,	7 266 522	13,49
Kooperativa, pojišťovna, a.s.	6 901 280	12,81
Pojišťovna České spořitelny, a.s.	6 400 876	11,88
ČSOB Pojišťovna, a.s.	5 420 807	10,06
Allianz pojišťovna, a.s.	2 607 191	4,84
Generali Pojišťovna a.s.	2 366 241	4,39
Komerční pojišťovna, a.s.	1 886 870	3,50
AMCICO AIG Life, a. s.	1 799 071	3,34
AXA životní pojišťovna, a.s.	1 645 028	3,05
Česká podnikatelská pojišťovna, a.s.	1 215 266	2,26
UNIQA pojišťovna, a.s.	1 108 163	2,06
Aviva životní pojišťovna, a.s.	788 492	1,46
AEGON Pojišťovna, a.s.	233 246	0,44
Wüstenrot, životní pojišťovna, a.s.	232 599	0,43
VICTORIA VOLKSBANKEN pojišťovna, a.s.	217 678	0,41
POJIŠŤOVNA CARDIF PRO VITA, a.s.	203 363	0,38
Hasičská vzájemná pojišťovna, a.s.	8 309	0,02
Celkem	53 864 736	100

Zdroj: *Česká asociace pojišťoven* [online]. 2008 [cit. 2008-03-25]. Dostupný z WWW:

<http://www.cap.cz/FileFromWSS.ashx?file=http://capsrv01/DOKUMENTY_02%2fSTAT_2007_Q_4proPdf.pdf>

Největší podíl na trhu životního pojištění má **Česká pojišťovna, a. s.** Její předepsané pojistné tvoří čtvrtinu celkového předepsaného pojistného.

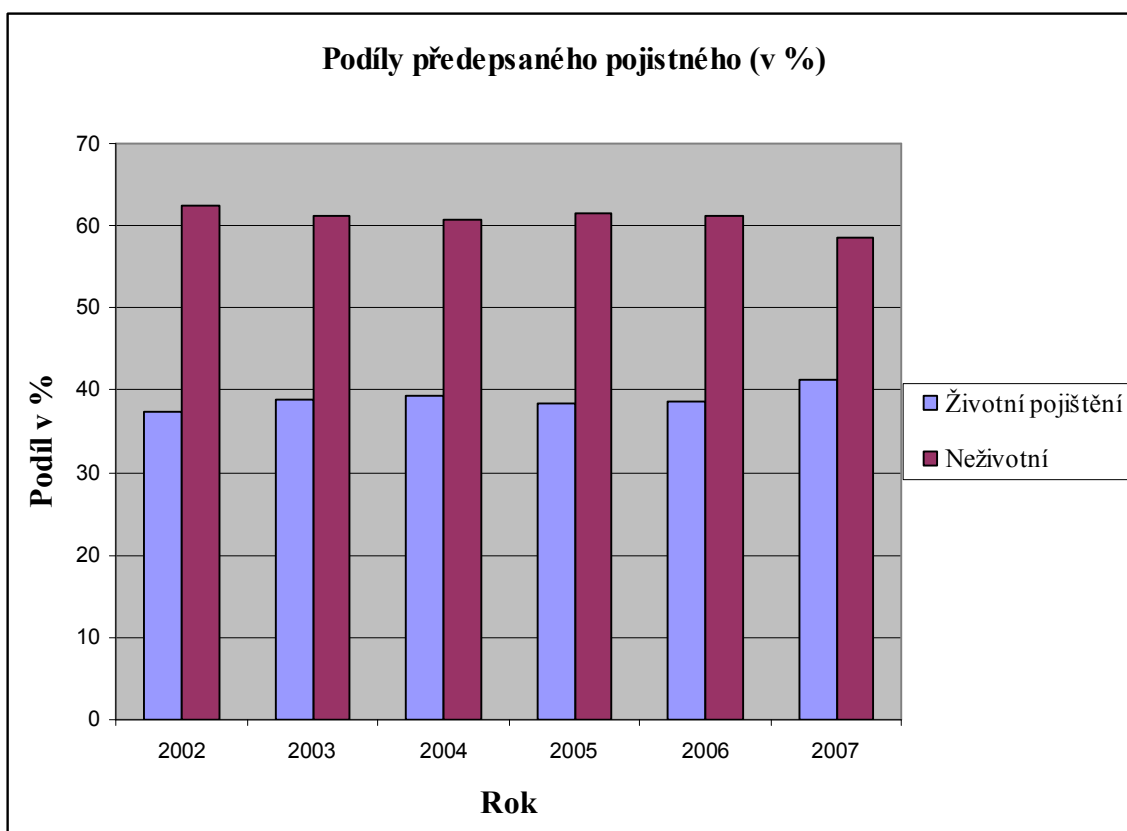
Na 2. až 5. místě jsou: ING Životní pojišťovna, Kooperativa, pojišťovna, a. s., ČSOB pojišťovna, a. s. a Pojišťovna České spořitelny, a. s. Předepsané pojistné životního pojištění těchto pěti nejsilnějších pojišťoven tvoří 73,42 % celého trhu ŽP.

5.2.3 Podíly předepsaného pojistného ŽP a NŽP na celkovém pojistném

Tabulka 9 - Podíly předepsaného pojistného

Podíl předepsaného pojistného (v %)	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Životní pojištění	37,5	38,8	39,3	38,4	38,7	41,3
Neživotní pojištění	62,5	61,2	60,7	61,6	61,3	58,7

Zdroj dat: Česká asociace pojišťoven [online]. 2007 [cit. 2008-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz>>.

Obrázek 8 - Graf podílů předepsaného pojistného

Zdroj dat: Česká asociace pojišťoven [online]. 2007 [cit. 2008-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz>>.

Z tabulek a grafu je patrné, že zájem o produkty životního pojištění v České republice rok od roku stoupá (kromě roku 2005). Ale Češi stále dávají přednost neživotnímu pojištění (hlavně pojištění majetku, automobilů, domácností a nemovitostí).

5.2.4 Nasycenost trhu

Firma Hauska & Partner provedla pro Českou asociaci pojišťoven výzkum v oblasti životního pojištění. Výzkum se mimo jiného týkal i nasycenosti trhu. Výsledky ukázaly, že **trh** v této oblasti ještě **nasycený není**.

Volný prostor zůstává v následujících zákaznických segmentech:

- **Mladí lidé od 20 do 29 let** – pojištěnost v jejich skupině je 32% - nejméně ze všech oslovených věkových skupin. Mladí lidé málo vnímají rizika a před životním pojištěním dávají přednost lépe zhodnoceným finančním produktům – jednoznačně u nich vede stavební spoření (73%).
- **Lidé s nižšími příjmy** – v nižší střední socioekonomické skupině byl v porovnání s jinými poměrně vysoký zájem (9%) o uzavření životní pojistky. Problémem může být finanční nestabilita a nedostatek volných prostředků na platby pojistného.
- **Obyvatelé měst nad 100 000 obyvatel** – v tomto segmentu je v porovnání s jinými nižší pojištěnost (37%), která ho řadí až na 4. místo z pěti v třídění respondentů podle velikosti obcí, v nichž žijí. Zároveň 8% dotazovaných uvedlo, že by chtěli uzavřít životní pojištění a představují tak pro pojišťovny slibný potenciál nových klientů.⁸

5.3 Pojistný trh EU

Pojišťovnictví má v každé tržní ekonomice významné postavení. Specifické na něm je, že zabezpečuje eliminaci rizik, která ovlivňují činnost lidí.

V EU působí cca **5000 pojišťovacích podniků**, které mají více než 1 milion zaměstnanců plus ještě přibližně další milion pojišťovacích zprostředkovatelů. Investice pojišťoven do ekonomiky EU (25) představovaly v roce 2004 zhruba 5400 miliard.

5.3.1 Jednotný pojistný trh EU

Snaha všech pojistitelů je rozšířit svou nabídku a prodej pojistných produktů do zahraničí. Důvody jsou nejen obchodní, ale i pojistně technické (větší rozptýl rizik).

Jednotný pojistný trh pro členské státy EU právně vznikl 1. července 1994. Vytvořil se postupným přijímáním jednotlivých direktiv EU v časovém rozpětí více než 20 let.

⁸ Závěry výzkumu z oblasti životního pojištění. *Pojistný obzor*. 2007, č. 4/2007, s. 5-6.

Na konci procesu vytvoření jednotného pojistného trhu je **jednotný právní prostor** tzv. jediné licence vymezený **pěti principy**.

První princip – je v podstatě režim jediné licence. Systém jediné povolení umožňuje jakékoli pojišťovně založené a registrované v jednom ze států EU prodávat své produkty prostřednictvím poboček či zastoupení otevřených v jiném státě, nebo je prodávat přímo ze svého sídla přes hranice na celém evropském teritoriu na základě svého domácího povolení (licence).

Druhý princip – zrušení systému dvojího povolování (povolení v domovské i hostitelské zemi). Tato dvojí procedura byla nahrazena oznamovací procedurou, která je mnohem jednodušší než procedura kontroly v domovské zemi.

Třetí princip – vzájemné uznání povolení vydaných různými dozorčími orgány zemí EU, a také i uznání jimi uplatňovaných systémů dozoru.

Čtvrtý princip – téměř úplné zrušení dřívější kontroly pojistných podmínek a sazeb a její nahrazení dozorem nad solventností pojišťovny, jejími akcionáři a managementem.

Pátý princip – liberalizace pravidel pro investování část technických rezerv s cílem splnit další základní princip Římské smlouvy, tj. volný pohyb kapitálu.⁹

5.3.2 Evropská federace národních asociací pojistitelů – CEA

Pojistitelé jednotlivých zemí se sdružují do různých asociací, unií a sdružení prostřednictvím kterých pak hájí společné zájmy. V České republice je to **Česká asociace pojistitelů (ČAP)**.

Na nadnárodní úrovni je v celoevropském měřítku pojišťovnictví prezentováno **Evropskou federací národních asociací pojistitelů – Comité Européen des Assurances (CEA)**. CEA je dobrovolné mezinárodní sdružení asociací pojišťoven evropských zemí s tržní ekonomikou. Tato federace byla založena v roce 1953 a v současné době má 33 členů. ČAP je jejím řádným členem od r. 1998. Více informací o ČAP je v kapitole 6.1.2.

⁹ ČEJKOVÁ, V. Pojistný trh. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, s. r. o., 2002. 120 s. ISBN 80-247-0137-5.,str. 35

5.4 Srovnání s EU

Český pojistný trh je od **1. května 2004** součástí jednotného pojistného trhu EU.

Pro srovnání pojistných trhů EU a ČR byly použity tyto ukazatele: celková pojištěnost, podíl ŽP na celkovém pojistném, roční pojistné ŽP na jednoho obyvatele.

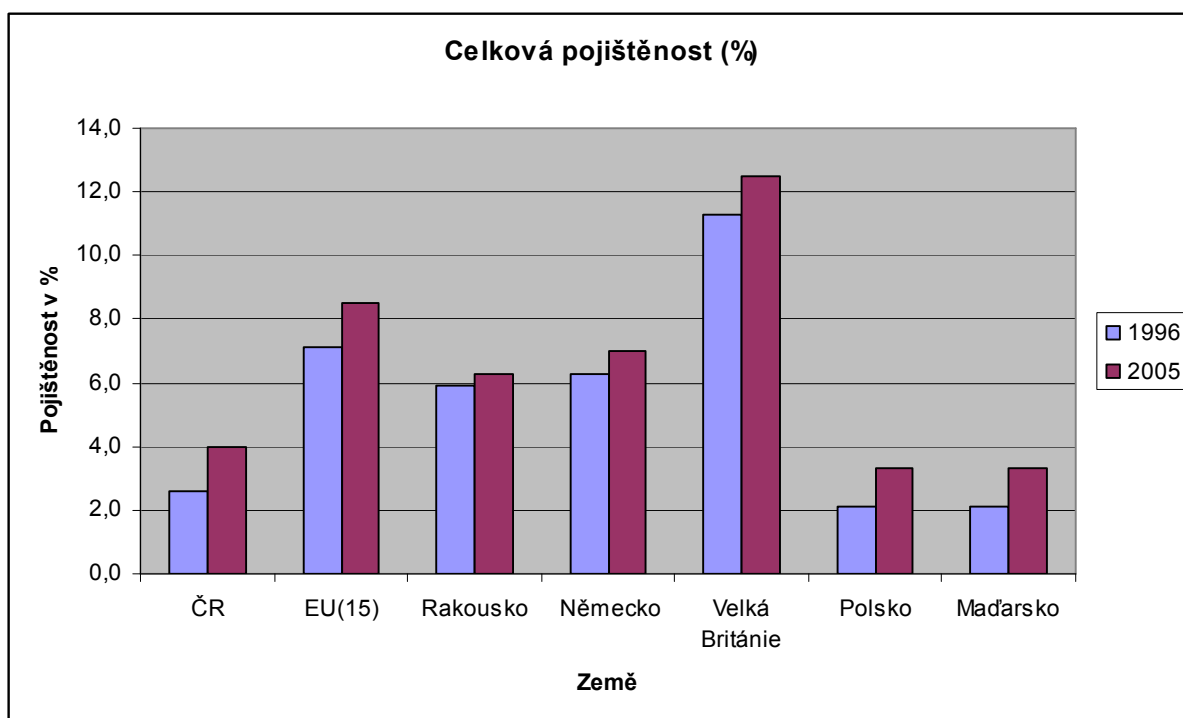
5.4.1 Celková pojištěnost

Jak již bylo v práci napsáno pro hodnocení úrovně a rozsahu pojistného trhu se sleduje nejčastěji ukazatel: **pojistné/hrubý domácí produkt**. Tento ukazatel se nazývá **pojištěnost**, udává se v procentech.

Tabulka 10 - Celková pojištěnost v %

	1996	2005
ČR	2,6	4,0
EU(15)	7,1	8,5
Rakousko	5,9	6,3
Německo	6,3	7,0
Velká Británie	11,3	12,5
Polsko	2,1	3,3
Maďarsko	2,1	3,3

Zdroj: MESRŠMÍD, Jaroslav. Pojišťovnictví a ekonomický růst. *Pojistný obzor*. 2007, č. 6/2007, s. 3-4.

Obrázek 9 - Graf celkové pojištěnosti

Zdroj: MESRŠMÍD, Jaroslav. Pojišťovnictví a ekonomický růst. *Pojistný obzor*. 2007, č. 6/2007, s. 3-4.

V porovnání s ostatními členy EU zůstává Česká republika podílem pojistného na HDP přibližně na polovině průměru. Nicméně z desítky nových členů ji v tomto parametru předstihlo pouze Slovinsko, Malta a Kypr.

Pro životní pojištění je tento ukazatel menší než polovina průměru EU. V roce 2005 měl za celou EU hodnotu **5,1 %**, oproti tomu v **České republice 1,5 %**. Pro rok 2007 vycházel tento ukazatel pro životní pojištění v ČR stále stejně (1,514 %).

5.4.2 Podíl ŽP na celkovém pojistném

Zatímco v ČR se životní pojištění podílí na celkovém předpisu pojistného zhruba 40 %, v nejnávyšších zemích EU je to cca 60 %. Což je způsobeno nejen větší „oblíbeností“ životního pojištění ale i výši sjednaných pojistných částek.

Tabulka 11 - Podíl ŽP na celkovém pojistném

	2005		2006	
	ŽP	NŽP	ŽP	NŽP
EU	62,5	37,5	62,3	37,7
ČR	38,7	61,3	39,3	60,7
Bulharsko	13,6	86,4	14,3	85,7
Estonsko	32	68	15,3	84,7
Kypr	46,5	53,5	45,6	54,4
Litva	27,7	72,3	31,3	68,7
Lotyšsko	6,9	93,1	7,8	92,2
Maďarsko	44	56	50,7	49,3
Malta	55,8	44,2	59	41
Polsko	49,4	50,6	56,2	43,8
Rumunsko	26,4	73,6	19,8	80,2
Slovensko	43,6	56,4	47,4	52,6
Slovinsko	30,1	69,9	31,4	68,6

Zdroj: Česká asociace pojišťoven [online]. 2008 [cit. 2008-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz/Aktuality.aspx?aktualita=15&list=vweb/aktuality>>.

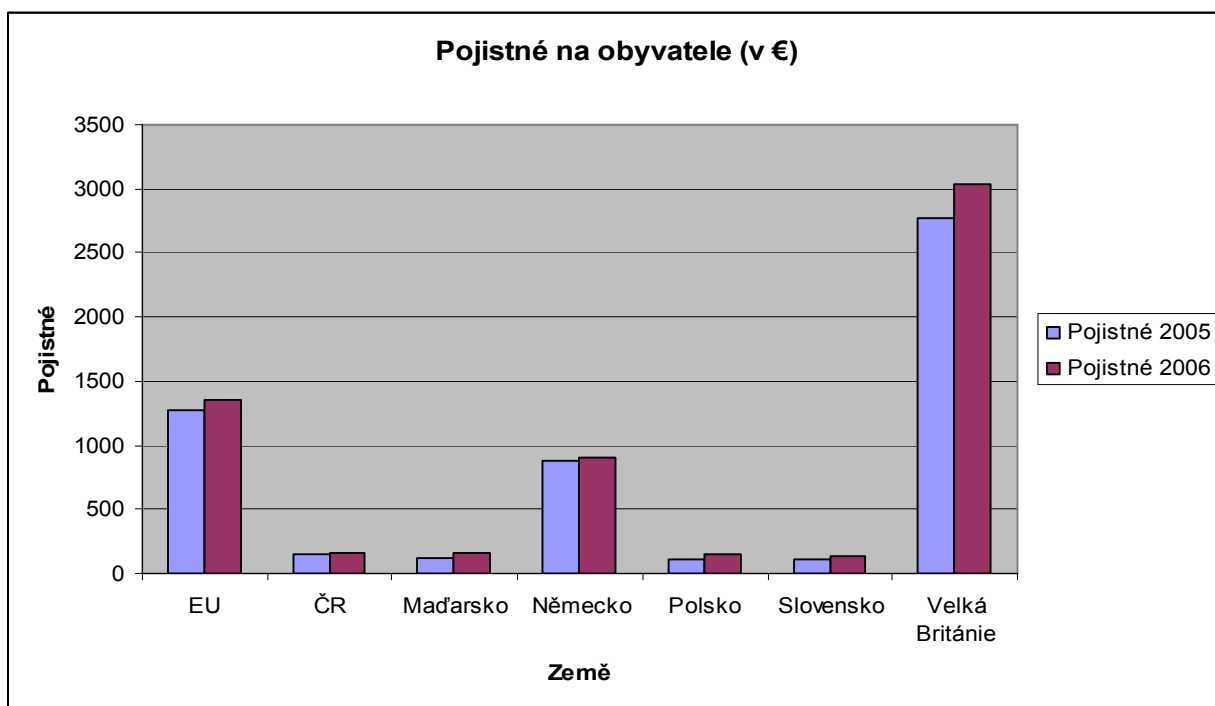
5.4.3 Roční pojistné na ŽP na jednoho obyvatele

Rozdíl mezi Českou republikou a EU je vidět i na výši pojistného přepočítaného na jednoho obyvatele. Roční pojistné na životní pojištění dosahovalo v roce 2006 v zemích EU 1 354 EUR na jednoho obyvatele, a v ČR pouze 162 EUR.

Tabulka 12 - Roční pojistné na jednoho obyvatele

	Pojistné (v €)	
	2005	2006
EU	1279	1354
ČR	148	162
Maďarsko	121	158
Německo	880	906
Polsko	100	142
Slovensko	106	127
Velká Británie	2774	3036

Zdroj dat: Česká asociace pojišťoven [online]. 2007 [cit. 2008-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz>>.

Obrázek 10 - Graf pojistné na jednoho obyvatele

Zdroj dat: Česká asociace pojišťoven [online]. 2007 [cit. 2008-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz>>.

Na použitých ukazatelích je vidět, že zájem o produkty životního pojištění v ČR roste.

Ve **srovnání s EU** ale je nutné upozornit na:

- **Nízkou pojištěnost** (podíl předepsaného pojistného životního pojištění na hrubém domácím produktu). Kdy v ČR je tento ukazatel kolem 1,5% naproti tomu je průměr tohoto ukazatele v zemích EU 5,1%.
- **Menší podíl** pojistného životních pojištění **na celkovém pojistném**. V ČR se pohybuje kolem 40 % , průměr v zemích EU je kolem 60 %.

Důvody tohoto stavu:

- V ČR stále působí **vliv minulého sociálního a ekonomického systému**. Což znamená, že velká část občanů stále ještě spoléhá na státní zabezpečení a pomoc.
- **Není dostatečně chápán význam životního pojištění** pro zabezpečení ve stáří a pro zajištění své rodiny a blízkých.
- Lidé dávají **přednost jiným**, lépe zhodnoceným **finančním produktům** před ŽP. A to hlavně **penzijnímu připojištění** a stavebnímu spoření. Důvodem je zejména vyšší státní podpora těchto produktů. Naproti tomu nebylo do konce roku 2000 životní pojištění daňově podporováno vůbec.

6 Ekonomika a vývoj ŽP

Ekonomický růst a rozvoj pojišťovnictví jsou na sobě navzájem závislé. Mezi faktory, které ovlivňují pojistný trh a tím samozřejmě i trh ŽP patří základní makroekonomické veličiny. A naopak rozvoj pojišťovnictví má kladný vliv ekonomiku státu.

6.1 Faktory ovlivňující pojistný trh

Faktory, které ovlivňují pojistný trh se dají rozdělit na vnitřní a vnější.

6.1.1 Vnější faktory

Mezi vnější faktory, tzn. faktory, které ovlivňují pojistný trh zvenčí patří:

- *vývoj a objem hrubého domácího produktu (HDP),*
- *vývoj inflace,*
- *vývoj nezaměstnanosti,*
- *počet obyvatel (jejich věková struktura, střední délka života v členění na muže a ženy),*
- *peněžní příjmy obyvatelstva (příp. průměrná mzda),*
- *objem výdajů domácností a jejich struktura,*
- *situace u ostatních segmentů finančního trhu,*
- *a další faktory.¹⁰*

Mezi nejdůležitější vnější faktory patří vývoj a objem základních makroekonomických veličin a to hlavně **HDP, inflace a nezaměstnanosti**. Protože tyto veličiny ovlivňují celé ekonomické prostředí a tím i činnost a chování pojišťoven, které jsou součástí tohoto prostředí. Vývoj těchto faktorů nelze zcela přesně předvídat.

Pro pojistný trh a hlavně pro trh životního pojištění je důležitý **počet obyvatel**, jejich věková struktura a střední délka života. Hodnoty těchto faktorů jsou přesně zjistitelné a i jejich vývoj se dá lépe předvídat.

Podstatné jsou i **příjmy obyvatelstva**, průměrná mzda a výše výdajů domácností. Z tohoto hlediska jsou důležité volné peněžní prostředky, které domácnostem zbývají po uhrazení životních nákladů na případné platby pojistného životního pojištění.

¹⁰ČEJKOVÁ, V. Pojistný trh. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, s. r. o., 2002. 120 s. ISBN 80-247-0137-5., str. 22

Situace ostatních segmentů finančního trhu ovlivňuje především ostatní činnosti pojišťoven a to především investování. Pojišťovny investují dočasně volné peněžní prostředky na finančním trhu. Jejich cíl je uložit tyto prostředky tak, aby se zhodnotily a byly bezpečně investovány. Jedním z důvodů je i to, že pojišťovny na finančním trhu jednají za svoje klienty.

6.1.2 Vnitřní faktory

Mezi vnitřní faktory, tzn. faktory, které ovlivňují pojistný trh zevnitř patří:

- *pojišťovací a zajišťovací činnost a jiný související činnost, kterou vykonávají komerční pojišťovny a zajišťovny,*
- *zájem o pojištění vytvářený pojistníky, resp. pojištěnými,*
- *chápání významu pojištění ze strany pojistníků, resp. pojištěných,*
- *regulace pojistného trhu dozorem v pojišťovnictví,*
- *zprostředkovatelská činnost zprostředkovatelů pojištění,*
- *činnost asociace pojišťoven,*
- *a další faktory.¹¹*

Pojištěný a pojistník vytváří svým zájmem **poptávku** po pojištěních. Na základě poptávky potom **pojistitelé** – komerční pojišťovny **nabízí** a prodávají pojištění. Musí přitom dodržovat právní předpisy a nařízení.

V ČR není zatím chápáno **životní pojištění jako prostředek pro zabezpečení ve stáří**. Lidé stále spoléhají na státní zabezpečení. Což se projevuje na podílu pojistného životního pojištění na celkovém pojistném, který je u nás zhruba 40%. Zatím co v průměru zemí EU je to okolo 60%.

Velký vliv na pojišťovnictví má **státní dozor v pojišťovnictví**. Dozor svými zásahy ovlivňuje vývoj, strukturu, členění a objem pojistného trhu. Více o státním dohledu v pojišťovnictví se práce zabývá v kapitole 1.5.

Zprostředkovatelé působí na pojistném trhu jako mezičlánek mezi pojistníkem, pojištěným a pojistitelem. Kromě nabídky pojištění, poskytují další služby a poradenství pojištěným. Pro pojistný trh mají velký význam, protože pomáhají pojišťovnám dosahovat většího rozsahu obchodu.

¹¹ ČEJKOVÁ, V. Pojistný trh. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, s. r. o., 2002. 120 s. ISBN 80-247-0137-5., str. 23

Asociace pojišťoven zastupují zájmy a práva svých členů při jednáních s orgány státní správy a zahraničními partnery. Zabývají se i dalšími aktivitami jako např. vzdělávání a vydavatelská činnost.

V ČR takovéhle zájmové sdružení funguje od 1. ledna 1994 pod názvem **Česká asociace pojišťoven**. Podíl členských pojišťoven ČAP na celkovém předepsaném pojistném v ČR je 98%. Má celkem 29 členů (včetně 2 členů se speciálním statutem – České kanceláře pojistitelů a česká sekce Mezinárodního sdružení pro pojistné právo). Její základní poslání je hájit a prosazovat zájmy členských pojišťoven a jejich klientů ve vztahu k orgánům státní správy, legislativě a dalším subjektům. Kromě toho ještě podporuje zájmy českého pojistného trhu vůči EU, spolupracuje se zahraničními asociacemi a institucemi a podporuje rozvoj pojišťovnictví a pojistného trhu v České republice.

Hlavní úkoly ČAP:

- *zpracovávat připomínky k právním předpisům týkajícím se pojišťovnictví, pojištění nebo jiných zájmů pojišťoven a prosazovat nezbytné úpravy, české i evropské legislativy,*
- *vytvářet nástroje zábrany škod a pojistných podvodů,*
- *sjednocovat pravidla a postupy členů v oblasti technické, informační i statistické,*
- *vytvářet informační nástroje pro veřejnost a objektivně a srozumitelně informovat o vývoji pojistného trhu, pojistných produktech a novinkách,*
- *přispívat k odborné informovanosti členů a zabezpečovat vzdělávání,*
- *vytvářet pravidla etického chování v pojišťovnictví,*
- *působit při odstraňování rozporů mezi členy asociace, dbát na dodržování zásad.¹²*

Členské pojišťovny ČAP jsou v příloze č. 5.

¹²Česká asociace pojišťoven [online]. 2008 [cit. 2008-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz/ZobrazFolder.aspx?folder=Lists%2fMenu+Verejneho+webu%2fO+n%c3%a1s>>

6.2 Přínos ŽP pro ekonomiku

Životní pojištění slouží jako finanční zajištění blízkých v případě smrti klienta nebo může být použito jako jeden z nástrojů zabezpečení ve stáří. Má však i kladný vliv na ekonomiku státu. To je i důvod toho, že ekonomicky vyspělé země mají zájem na rozvoji životního pojištění a toho, že jeho rozvoj podporují. Nejrozšířenější formou podpory je daňové zvýhodnění.

6.2.1 Tlumení inflace

Inflace je ekonomický jev, který znamená všeobecný růst cenové hladiny, neboli snížení kupní síly peněz. Příčinou inflace je růst fyzického objemu peněz v ekonomice. Zjednodušeně se dá říci, že čím více peněz je do ekonomiky vpuštěno, tím více je jich potřeba, aby měly stejnou reálnou hodnotu.

Tím, že se pojistník zaváže pravidelně platit pojistné v podstatě odkládá svoji spotřebu. Což znamená méně peněz v oběhu a to má v zásadě protiinflační charakter.

6.2.2 Financování investic

Část pojistného se kumuluje jako úspory klientů v technických rezervách. Pojišťovna je musí bezpečně a efektivně zhodnocovat. A to tak, že investují do různých finančních instrumentů – např. státních dluhopisů, akcií jiných cenných papírů, umísťují peněžní prostředky na termínované vklady v bankách atd. Životní pojištění má dlouhodobý charakter, to umožňuje finančním institucím poskytovat střednědobé a dlouhodobé úvěry, umožňuje realizovat dlouhodobější záměry podniků, podporuje likviditu bank apod.

Technické rezervy životního pojištění v České republice byly na konci roku 2006 téměř 184 miliard. Nevětší podíl na finančním umístění mají dluhopisy vydané členským státem nebo jeho centrální bankou (79 957 64 tis. Kč) dále cenné papíry vydané jednotkou kolektivního investování (19 615 790 tis. Kč), kotované dluhopisy vydané obchodními společnostmi (16 844 674 tis. Kč), dluhopisy vydané EIB, ECB, EBRD nebo IBRD¹³ (14 523 913 tis. Kč) a dluhopisy vydané bankami členských států (11 013 376 tis. Kč).

¹³EIB - Evropská investiční banka, ECB – Evropská centrální banka, EBRD - Evropská banka pro obnovu a rozvoj, IBRD – Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj

6.2.3 Doplněk státního důchodového pojištění

V ČR je zatím základem zabezpečení obyvatel ve stáří státní důchodový systém. Ten se však dostává do problémů, což je způsobeno růstem počtu obyvatel v postproduktivním věku a poklesem počtu osob v produktivním věku. Státní důchodový systém je u nás založen na povinném průběžném financování. A to je právě podstata problému, protože méně osob přispívá na více osob v důchodovém věku. Některá životní pojištění doplňují zabezpečení od státu a tím lze ulehčit státnímu rozpočtu.

6.2.4 Přínosy pro státní rozpočet

Pojišťovna je daňový subjekt, který odvádí daň z příjmů právnických osob. Z toho plyne, že rozvoj životního pojištění přináší větší příjmy do státního rozpočtu. V roce 2006 činila daň z příjmů z běžné činnosti za všechny subjekty na pojistném trhu 3 832 068 tis. Kč.

6.3 Perspektivy rozvoje ŽP v ČR

Jak již bylo v práci napsáno **rozvoj ŽP a ekonomiky** jsou na sobě vzájemně závislé.

Česká ekonomika je ve fázi zvyšování výkonu:

- **Hrubý domácí produkt** – za r. 2007 byl v běžných cenách 3 557 653 mil. Kč. V porovnání s rokem 2006 (2006 = 100%) tak vzrostl meziročně o 6,5%.
- **Inflace** – průměrná meziroční míra inflace v roce 2007 byla 2,8 %. Inflace oproti roku 2006 mírně stoupla (o 0,3%).
- **Míra nezaměstnanosti** – nezaměstnanost ve 4. čtvrtletí 2007 byla 4,9. Což znamená ve srovnání s rokem 2006 pokles o 1,7 %.

Roste zájem občanů o ŽP jako o prostředek k zabezpečení své rodiny a blízkých v případě smrti pojištěného. Ale i jako o **doplněk státního důchodového systému**. Právě problémy systému státního důchodového pojištění a snaha odlehčit státnímu rozpočtu jsou jednou z velkých perspektiv rozvoje ŽP.

S rolí ŽP jako doplňku státního důchodového systému souvisí **daňová podpora ŽP** ze strany státu, která má platnost od 1. 1. 2001. Vliv daňových výhod se projevil již v prvním roce po jejich zavedení. Předepsané hrubé pojistné vzrostlo v roce 2001 téměř o čtvrtinu oproti roku 2000. A to z 22,8 miliard na 28,3 miliardy (což znamená nárůst o 5,5 miliard).

Daňové výhody také vedly k vytvoření **příznivějších podmínek pro zapojení zaměstnavatelů** do systému ŽP.

Stoupá důvěra veřejnosti ve finanční sektor, jehož součástí je i trh ŽP. Finanční sektor je u nás již relativně stabilní. Privatizace hlavních českých bank již proběhla a většinu pojišťoven vlastní renomované, kapitálově silné společnosti s zkušenostmi z vyspělých finančních trhů.

K důvěře přispívá i relativní **bezpečnost ŽP**, protože zde existuje poměrně silná regulace ze strany státu. Posílila se i kontrola finančního zdraví pojišťoven. Díky našemu vstupu do EU se systém státního dozoru přibližuje praxi v zemích EU.

Český pojistný trh sleduje evropské trendy a rozšiřuje podle nich i své nabídky o **nové pojistné produkty** jako je např. flexibilní (univerzální) pojištění.

Zkvalitnily se i služby pojišťoven. Zaměstnanci pojišťoven a pojistní zprostředkovatelé poskytují klientům kvalifikované poradenství a servis.

Roste obliba některých finančních produktů typu **hypoteční úvěr**, pro které se vyžaduje, aby měl klient sjednané životní pojištění.

Závěr

Cílem práce bylo popsat trh životního pojištění v České republice, srovnat ho s trhem EU a odhadnout možné perspektivy dalšího rozvoje životního pojištění v České republice.

Původní poslání životního pojištění bylo finanční zajištění blízkých v případě smrti klienta.

V současné době se na životní pojištění nahlíží spíše jako na **tvorbu úspor** na stáří a také se stává významným **investičním instrumentem**.

Na **pojistném trhu v České republice** nabízí životní pojištění 19 pojišťoven, z nichž má největší podíl na trhu Česká pojišťovna, a. s., a to celou jednu čtvrtinu.

Zájem lidí o produkty životního pojištění stoupá. V roce 2007 bylo předepsané pojistné životního pojištění téměř 54 miliard Kč. Což znamenalo nárůst o 14 % oproti roku 2006. V roce 2007 překročil podíl předepsaného pojistného životního pojištění na celkovém pojistném hranici čtyřiceti procent. Český trh životního pojištění sleduje evropské trendy v nabídce pojištění a rozšiřuje podle nich i svou nabídku o nové pojistné produkty jako je například flexibilní pojištění.

I přes tento pozitivní vývoj, zůstává Česká republika v porovnání pojistěnosti a podílu životního pojištění na celkovém pojistném **pod průměrem zemí Evropské unie**.

Pojištěnost je nejčastěji sledovaný ukazatel úrovně a rozsahu pojistného trhu, znamená podíl pojistného na HDP. V ČR má pro pojistné životního pojištění hodnotu 1,5 %, naproti tomu je průměrná hodnota tohoto ukazatele za celou EU 5,1 %.

Dalším důležitým srovnávacím ukazatelem je **podíl životního pojištění** na celkovém předepsaném pojistném. Češi stále dávají přednost neživotnímu pojištění před životním. Podíl životního pojištění na celkovém pojistném je v ČR zhruba 40%, zatímco průměr zemí Evropské unie je okolo 60 %.

Tento stav je způsoben několika skutečnostmi. Jednou z nich je, že v ČR stále působí **vliv minulého** sociálního a ekonomického **systému**. To znamená, že velká část občanů se ještě stále spoléhá na státní zabezpečení a pomoc. Z toho vyplývá, že není zatím dostatečně chápán **význam životního pojištění** pro zabezpečení ve stáří. Dalším důvodem je fakt, že lidé dávají **přednost jiným finančním produktům**. A to hlavně penzijnímu připojištění a stavebnímu spoření. To je způsobeno zejména vyšší státní podporou těchto produktů. Naproti tomu nebylo životní pojištění do konce roku 2000 daňově podporováno vůbec.

Jaké jsou tedy vyhlídky na vývoj životního pojištění v České republice?

Rozvoj životního pojištění je závislý na vývoji celé ekonomiky. Národní hospodářství České republiky vykazuje pozitivní trend. Ve srovnání s rokem 2006 vzrostl HDP o 6,5%, míra inflace vzrostla pouze mírně a míra nezaměstnanosti poklesla. **Pokud bude česká ekonomika i nadále zvyšovat svůj výkon, dá se předpokládat i růst životního pojištění.**

Většinu druhů ŽP lze chápat jako formu **doplnění státního důchodového zabezpečení**. Ten se u nás začíná dostávat do problémů, které jsou způsobeny růstem počtu obyvatel v postproduktivním věku a poklesem počtu osob v produktivním věku. A právě soukromé životní pojištění může státnímu rozpočtu ulehčit.

Kromě toho má životní pojištění i **kladný vliv na ekonomiku státu**. Ten spočívá např. v **tlumení inflace** – tím, že pojistník platí pojistné v podstatě odkládá svoji spotřebu. Což znamená méně peněz v oběhu a to má v zásadě protiinflační charakter.

Pojišťovny jsou důležitým **článkem na finančním trhu**, kde investují technické rezervy do různých finančních instrumentů, jako jsou státní dluhopisy, akcie a jiné cenné papíry. Také umísťují peněžní prostředky na termínované vklady v bankách. To, že má životní pojištění dlouhodobý charakter, umožňuje například finančním institucím poskytovat střednědobé a dlouhodobé úvěry nebo podnikům realizovat jejich dlouhodobější záměry.

Další přínos ŽP vychází z toho, že pojišťovna je **daňový subjekt**, který odvádí daň z příjmů právnických osob. Z toho plyne, že rozvoj životního pojištění přináší větší příjmy do státního rozpočtu.

Právě z těchto důvodů mají ekonomicky vyspělé země zájem na rozvoji životního pojištění a jeho rozvoj podporují. Nejrozšířenější formou podpory je **daňové zvýhodnění**. V České republice bylo daňové zvýhodnění zavedeno od 1. 1. 2001. Daňové výhody vedly také k vytvoření příznivějšího prostředí pro zapojení zaměstnavatelů do systému ŽP. Po splnění zákonem stanovených podmínek si může zaměstnavatel pojistné, které platí za zaměstnance (max. 8 000 Kč za rok za jednoho zaměstnance) zahrnout do daňově uznatelných nákladů.

Perspektivou pro možný růst životního pojištění je, že tento trh **není** v ČR ještě **nasycený**.

Všechny výše uvedené skutečnosti ukazují na to, že životní pojištění má v České republice velký potenciál pro svůj další růst.

Samozřejmě existují i určitá rizika spojená s životním pojištěním, která by mohla mít negativní vliv na jeho rozvoj.

Problémy by mohly vycházet právě z jedné z hlavních charakteristik ŽP. A to z toho, že se jedná o **dlouhodobý** produkt. Uzavírá se na dobu min. 5 let, ale většinou je pojistná doba mnohem delší. **Vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů** (jako je HDP, míra inflace a míra nezaměstnanosti), **není předvídatelný**. V současnosti vykazuje česká ekonomika pozitivní trend, ale nelze zaručit, že to tak bude i v budoucnu.

Trh životního pojištění je závislý na **finančním trhu**, ten je u nás v současnosti stabilní, ale není jistota, že to tak bude i v dalších letech. Můžou nastat i **legislativní změny**.

Obecně lze ale říci, že stát rozvoj životního pojištění podporuje. Proto pokud se bude ekonomika i nadále pozitivně vyvíjet, finanční trh zůstane stabilní a nenastanou problémy u ostatních faktorů, které ovlivňují pojistný trh **má životní pojištění v České republice velký potenciál pro rozvoj**.

Použité zdroje

Knižní publikace

- CIPRA, T. *Pojistná matematika - teorie a praxe*. 2. vyd. Praha : Ekopress, s. r. o., 2006. 411 s. ISBN 80-86929-11-6.
- ČEJKOVÁ, V., ŘEZÁČ, F., ŠEDOVI, J., *Pojišťovnictví: praktikum*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1996. 206 s. ISBN 80-210-1448-2
- ČEJKOVÁ, V. *Pojistný trh*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, s. r. o., 2002. 120 s. ISBN 80 247-0137-5.
- ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Životní pojištění*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, s. r. o., 2002. 104 s. ISBN 80-247-0146-4.
- DAŇHEL, J. *Kapitoly z pojistné teorie*. 1. vyd. Praha : Oeconomica, 2002. 500 s. ISBN 80 245-0306-9.
- DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. vyd.. Praha : Ekopress, 2005. 180 s. ISBN 80-86119-92-0.
- HRADEC, M., ZÁRYBNICKÁ, J., KŘIVOHLÁVEK, V. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005. 216 s. ISBN 80-86754-48-0.
- SEKERKA, B. *Matematicko-statistické metody v pojišťovnictví*. Praha : Profess Consulting, s. r. o., 2007. 147 s. ISBN 80-7259-017-0.

Internetové zdroje

- Allianz* [online]. 2000-2008. Dostupný z WWW: <<http://www.allianz.cz>>.
- Asociace penzijních fondů České republiky* [online]. 2000-2008. Dostupný z WWW: <<http://www.apfcr.cz>>.
- Česká asociace pojišťoven* [online]. 2007-2008. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz>>.
- Česká národní banka* [online]. 2003-2008. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.
- Česká pojišťovna, a. s.* [online]. 2008. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskapojistovna.cz>>.
- Český statistický úřad* [online]. 2008. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz>>.
- ČSOB pojišťovna* [online]. 2008. Dostupný z WWW: <<http://www.csobpoj.cz>>.
- Finance.cz* [online]. 2000-2008. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz>>.
- Hasičská vzájemná pojišťovna, a. s.* [online]. 2007. Dostupný z WWW: <<http://www.hvp.cz>>.
- Kooperativa pojišťovna, a. s.* [online]. 2008. Dostupný z WWW: <<http://www.koop.cz>>.
- Moje pojištění* [online]. 2008. Dostupný z WWW: <<http://mojepojisteni.ic.cz>>.

Sagit [online]. 1996-2008. Dostupný z WWW: <<http://www.sagit.cz>>.

Unie společností finančního zprostředkování a poradenství [online]. 2006. Dostupný z WWW: <<http://www.usfer.cz>>.

Články v časopisech

MESRŠMÍD, J. Pojišťovnictví a ekonomický růst. *Pojistný obzor*. 2007, č. 6/2007, s. 3-4.

Závěry výzkumu z oblasti životního pojištění. *Pojistný obzor*. 2007, č. 4/2007, s. 5-6.

EUCHÁČKOVÁ, E., DAŇHEL, J. Životní pojištění prochází kolísavým vývojem, předpoklady pro další růst trvají. *Pojistný obzor*. 2007, č. 3/2007, s. 4-5.

Seznam příloh

PŘÍLOHA 1 - SKLADBA FINANČNÍHO UMÍSTĚNÍ TR.....	69
PŘÍLOHA 2 - FINANČNÍ UMÍSTĚNÍ TR V ŽP	71
PŘÍLOHA 3 - ÚMRTNOSTNÍ TABULKA - ŽENY	72
PŘÍLOHA 4 - ÚMRTNOSTNÍ TABULKA – MUŽI.....	75
PŘÍLOHA 5 - ČLENSKÉ POJIŠŤOVNY ČAP	78

Příloha 1 - Skladba finančního umístění TR

Limity položek skladby finančního umístění TR podle zákona o pojišťovnictví

§ 4

Limity položek skladby finančního umístění

(1) Pro jednotlivé položky skladby finančního umístění pojišťovny nebo zajišťovny platí tyto limity:

- a) pro dluhopisy vydané členským státem nebo jeho centrální bankou a dluhopisy, za které převzal záruku členský stát, 75 % z celkových technických rezerv,
- b) pro dluhopisy vydané bankami a obdobnými úvěrovými institucemi členských států 50 % z celkových technických rezerv, přičemž dluhopisy vydané jednou bankou nesmí překročit 20 % z celkových technických rezerv,
- c) pro kotované dluhopisy vydané obchodními společnostmi 20 % z celkových technických rezerv s tím, že dluhopisy vydané jednou společností nesmí překročit 5 % z celkových technických rezerv,
- d) pro pokladniční poukázky 75 % z celkových technických rezerv,
- e) pro kotované komunální dluhopisy 20 % z celkových technických rezerv, přičemž komunální dluhopisy vydané jedním subjektem nesmí překročit 5 % z celkových technických rezerv,
- f) pro půjčky, úvěry a jiné pohledávky, jejichž splnění je zajištěno bankovní zárukou, 10 % z celkových technických rezerv s tím, že stejnému vypůjčovateli lze poskytnout půjčku maximálně do výše 5 % celkových technických rezerv,
- g) pro směnky, jejichž splnění je zajištěno bankovním směnečným rukojemstvím (bankovním avalem), 2) 10 % z celkových technických rezerv,
- h) pro nemovitosti na území členských států 20 % z celkových technických rezerv, pozemek nebo budova zapsaná v katastru nemovitostí jako jedna nemovitost nesmí překročit 10 % z celkových technických rezerv,
- i) pro hypoteční zástavní listy 50 % z celkových technických rezerv, přičemž hypoteční zástavní listy vydané stejným emitentem nesmí překročit 20 % z celkových technických rezerv,
- j) pro kotované akcie až do výše 10 % z celkových technických rezerv, přičemž akcie vydané jedním emitentem nesmí překročit 5 % z celkových technických rezerv,
- k) pro vklady a vklady potvrzené vkladovým certifikátem, vkladním listem či jiným obdobným dokumentem u bank, které mají povolení působit na území členských států jako

banka, 50 % z celkových technických rezerv; tyto vklady u jedné banky nesmí překročit 20 % z celkových technických rezerv; tato položka nezahrnuje běžné účty, ze kterých jsou hrazeny provozní náklady,

l) pro předměty a díla umělecké kulturní hodnoty oceněná nejméně 2 znalci, za podmínky jejich pojištění pro případ poškození, zničení, ztráty nebo odcizení u jiné pojišťovny 5 % z celkových technických rezerv,

m) pro dluhopisy vydané Evropskou investiční bankou, Evropskou centrální bankou, Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj nebo Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj, 75 % z celkových technických rezerv,

n) pro cenné papíry vydané jednotkou kolektivního investování 20 % z celkových technických rezerv; tyto cenné papíry vydané jedním emitentem nesmí překročit 5 % z celkových technických rezerv.

(2) Finanční umístění dále zahrnuje:

a) zahraniční cenné papíry, 3) s nimiž se obchoduje na regulovaném trhu členských států Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, až do výše 10 % z celkových technických rezerv, cenné papíry vydané jedním emitentem nesmí překročit 5 % z celkových technických rezerv,

b) půjčky pojištěným, kteří uzavřeli s pojišťovnou smlouvu na životní pojištění, až do výše 5 % z celkových technických rezerv,

c) zajišťovací deriváty; tyto zajišťovací nástroje smí zajišťovat pouze položky uvedené v odstavci 1 a odstavci 2 písm. a); přitom zajišťovací deriváty jako položka finančního umístění nesmí překročit 5 % z celkových technických rezerv,

d) pohledávky za zajišťovny až do výše 50 % z celkových technických rezerv; tyto pohledávky mohou pojišťovny použít do skladby finančního umístění až po odečtení všech závazků vůči zajišťovně.

Zdroj: *Unie společností finančního zprostředkování a poradenství* [online]. 2006 [cit. 2008-05-17]. Dostupný z WWW: <http://www.usfcr.cz/zakony/vyhl_303_2004.pdf>.

Příloha 2 - Finanční umístění TR v ŽP

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA

Výkaz o výši technických rezerv a skladbě finančního umístění - životní pojištění

Celkem za všechny pojišťovny včetně ČKP (údaj v tis. Kč)

	Technické rezervy celkem	Rezerva na nezasioučené pojistné	Rezerva pojistného životních pojištěn	Rezerva pojistného neživotních pojištěn	Rezerva na pojistná plnění	Rezerva na prémie a slevy	Rezerva na ŽP, je-li nositelem invest. rizika pojistník	Rezerva na splnění závazků z použité tech. úrokové míry	Jiné technické rezervy
Hrubá výše technických rezerv	183 800 634	2 871 255	151 260 166	5 394	4 412 836	463 544	18 545 544	6 039 689	282 208
Finanční umístění celkem	184 186 406	2 876 757	151 279 954	5 394	4 428 733	501 457	18 573 060	6 238 516	282 208
*Dluhopisy vydané českým státem nebo jeho centrální bankou	79 957 644	1 450 837	69 774 523	0	1 202 334	180 447	1 421 432	5 736 464	201 609
*Dluhopisy vydané bankami českých států	11 013 376	316 952	9 716 375	0	245 695	210 698	515 663	0	8 383
*Kolované dluhopisy vydané obchodními společnostmi	16 844 674	415 579	14 382 457	0	1 324 898	1 932	552 223	149 349	18 236
*Pokladniční poukázky	1 016 520	75 735	818 305	1 876	79 828	31 825	0	8 950	0
*Kolované komunální dluhopisy	2 072 156	10 515	2 028 890	0	5 080	353	23 602	0	3 706
*Půjčky, úvěry a jiné pohledávky	232 455	150	231 935	0	334	65	0	0	0
*Směnky, jejichž splnění je zaj. bank. rukojemstvím či aval.	14 846	142	0	0	14 259	445	0	0	0
*Nemovitosti na území českých států	4 715 644	4 670	4 710 974	0	0	0	0	0	0
*Hypoteční zástavní listy	9 839 906	902	9 838 217	0	436	33	0	0	318
*Kolované sklo	6 624 655	9 600	4 754 263	0	0	0	1 860 792	0	0
*Vklady a vklady potvrzené vkl. certifikátem, listem spol.	9 915 944	226 157	7 894 024	3 518	456 906	57 721	1 058 955	217 510	1 154
*Předměty a díla umělecké kulturní hodnoty	0	0	0	0	0	0	0	0	0
*Dluhopisy vydané EIB, EIB, EBRD nebo IBRD	14 523 913	185 183	14 022 095	0	146 495	17 907	16 615	86 824	48 802
*Cenné papíry vydané jednotkou kolektivního investování	19 515 750	4 442	6 331 875	0	230 525	0	12 898 829	49 719	0
*Zahraniční CP obchodované na regulovaném trhu OECD	7 012 901	100 278	6 743 847	0	50 338	0	118 439	0	0
*Půjčky pojištěným	32 182	0	32 182	0	0	0	0	0	0
*Zajišťovací deriváty	0	0	0	0	0	0	0	0	0
*Pohledávky za zajišťovny	747 228	76 015	0	0	671 214	0	0	0	0
*Ostatní finanční umístění	6 513						6 513		

Zdroj: Česká národní banka [online]. 2003-2008 [cit. 2008-05-08]. Dostupný z WWW:

<http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_fin_trh/dohled_pojistovny/souhrne_udaje/download/2006_TR_ziv_poj.pdf>

Příloha 3 - Úmrtnostní tabulka - ženy

2006		Česká republika					
Ženy Females							
věk age	qx	px	lx	dx	Lx	Tx	ex
0	0,002691	0,997309	100000	269	99752	7967177	79,67
1	0,000246	0,999754	99731	25	99719	7867424	78,89
2	0,000300	0,999700	99706	30	99691	7767706	77,91
3	0,000066	0,999934	99676	7	99673	7668014	76,93
4	0,000092	0,999908	99670	9	99665	7568341	75,93
5	0,000068	0,999932	99661	7	99657	7468676	74,94
6	0,000091	0,999909	99654	9	99649	7369018	73,95
7	0,000092	0,999908	99645	9	99640	7269369	72,95
8	0,000103	0,999897	99636	10	99631	7169729	71,96
9	0,000106	0,999894	99625	11	99620	7070098	70,97
10	0,000078	0,999922	99615	8	99611	6970478	69,97
11	0,000069	0,999931	99607	7	99604	6870867	68,98
12	0,000050	0,999950	99600	5	99598	6771263	67,98
13	0,000060	0,999940	99595	6	99592	6671666	66,99
14	0,000078	0,999922	99589	8	99585	6572073	65,99
15	0,000112	0,999888	99581	11	99576	6472488	65,00
16	0,000155	0,999845	99570	15	99563	6372912	64,00
17	0,000187	0,999813	99555	19	99546	6273349	63,01
18	0,000231	0,999769	99536	23	99525	6173804	62,03
19	0,000265	0,999735	99513	26	99500	6074279	61,04
20	0,000247	0,999753	99487	25	99475	5974779	60,06
21	0,000242	0,999758	99462	24	99450	5875304	59,07
22	0,000278	0,999722	99438	28	99425	5775854	58,08
23	0,000288	0,999712	99411	29	99396	5676429	57,10
24	0,000272	0,999728	99382	27	99369	5577033	56,12
25	0,000247	0,999753	99355	25	99343	5477664	55,13
26	0,000213	0,999787	99330	21	99320	5378321	54,15
27	0,000220	0,999780	99309	22	99298	5279002	53,16
28	0,000293	0,999707	99287	29	99273	5179703	52,17
29	0,000362	0,999638	99258	36	99240	5080430	51,18
30	0,000362	0,999638	99222	36	99204	4981190	50,20
31	0,000351	0,999649	99186	35	99169	4881986	49,22
32	0,000376	0,999624	99152	37	99133	4782817	48,24
33	0,000423	0,999577	99114	42	99093	4683684	47,26
34	0,000507	0,999493	99072	50	99047	4584590	46,28
35	0,000581	0,999419	99022	58	98993	4485543	45,30
36	0,000614	0,999386	98965	61	98934	4386550	44,32
37	0,000680	0,999320	98904	67	98870	4287615	43,35
38	0,000773	0,999227	98837	76	98798	4188745	42,38
39	0,000866	0,999134	98760	86	98717	4089947	41,41
40	0,000999	0,999001	98675	99	98625	3991230	40,45
41	0,001120	0,998880	98576	110	98521	3892604	39,49
42	0,001282	0,998718	98466	126	98402	3794084	38,53
43	0,001402	0,998598	98339	138	98270	3695681	37,58
44	0,001477	0,998523	98201	145	98129	3597411	36,63
45	0,001615	0,998385	98056	158	97977	3499282	35,69

46	0,001815	0,998185	97898	178	97809	3401304	34,74
47	0,002044	0,997956	97720	200	97621	3303495	33,81
48	0,002276	0,997724	97521	222	97410	3205875	32,87
49	0,002355	0,997645	97299	229	97184	3108465	31,95
50	0,002568	0,997432	97070	249	96945	3011281	31,02
51	0,002907	0,997093	96820	281	96680	2914336	30,10
52	0,003247	0,996753	96539	313	96382	2817656	29,19
53	0,003614	0,996386	96225	348	96052	2721274	28,28
54	0,004076	0,995924	95878	391	95682	2625222	27,38
55	0,004364	0,995636	95487	417	95279	2529540	26,49
56	0,004840	0,995160	95070	460	94840	2434261	25,60
57	0,005361	0,994639	94610	507	94356	2339421	24,73
58	0,005768	0,994232	94103	543	93831	2245065	23,86
59	0,006261	0,993739	93560	586	93267	2151233	22,99
60	0,007100	0,992900	92974	660	92644	2057966	22,13
61	0,007875	0,992125	92314	727	91951	1965322	21,29
62	0,008758	0,991242	91587	802	91186	1873371	20,45
63	0,009542	0,990458	90785	866	90352	1782185	19,63
64	0,010302	0,989698	89919	926	89456	1691833	18,82
65	0,010971	0,989029	88992	976	88504	1602377	18,01
66	0,011996	0,988004	88016	1056	87488	1513873	17,20
67	0,013185	0,986815	86960	1147	86387	1426385	16,40
68	0,014516	0,985484	85814	1246	85191	1339998	15,62
69	0,015628	0,984372	84568	1322	83907	1254807	14,84
70	0,017707	0,982293	83246	1474	82509	1170899	14,07
71	0,019938	0,980062	81772	1630	80957	1088390	13,31
72	0,022487	0,977513	80142	1802	79241	1007433	12,57
73	0,025550	0,974450	78340	2002	77339	928192	11,85
74	0,028781	0,971219	76338	2197	75240	850852	11,15
75	0,032492	0,967508	74141	2409	72937	775613	10,46
76	0,036931	0,963069	71732	2649	70408	702676	9,80
77	0,042050	0,957950	69083	2905	67631	632268	9,15
78	0,047605	0,952395	66178	3150	64603	564637	8,53
79	0,053895	0,946105	63028	3397	61329	500034	7,93
80	0,061185	0,938815	59631	3649	57807	438705	7,36
81	0,069370	0,930630	55982	3883	54041	380898	6,80
82	0,078804	0,921196	52099	4106	50046	326858	6,27
83	0,089242	0,910758	47993	4283	45852	276812	5,77
84	0,102334	0,897666	43710	4473	41474	230960	5,28
85	0,116487	0,883513	39237	4571	36952	189486	4,83
86	0,133446	0,866554	34667	4626	32353	152535	4,40
87	0,151935	0,848065	30040	4564	27758	120181	4,00
88	0,172805	0,827195	25476	4402	23275	92423	3,63
89	0,196275	0,803725	21074	4136	19006	69148	3,28
90	0,222562	0,777438	16938	3770	15053	50142	2,96
91	0,251862	0,748138	13168	3316	11510	35089	2,66
92	0,284338	0,715662	9851	2801	8451	23580	2,39
93	0,320106	0,679894	7050	2257	5922	15129	2,15
94	0,359207	0,640793	4793	1722	3933	9207	1,92
95	0,401588	0,598412	3072	1234	2455	5274	1,72
96	0,447071	0,552929	1838	822	1427	2820	1,53
97	0,495329	0,504671	1016	503	765	1392	1,37
98	0,545860	0,454140	513	280	373	628	1,22
99	0,597971	0,402029	233	139	163	255	1,09

100	0,650774	0,349226	94	61	63	92	0,98
101	0,703201	0,296799	33	23	21	28	0,87
102	0,754049	0,245951	10	7	6	7	0,75
103	1,000000	0,000000	2	2	1	1	0,50

Zdroj: *Český statistický úřad* [online]. 2008 [cit. 2008-05-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/4002-07>>.

Příloha 4 - Úmrtnostní tabulka – muži

2006		Česká republika					
		Muži <i>Males</i>					
věk <i>age</i>	qx	px	lx	dx	Lx	Tx	ex
0	0,003911	0,996089	100000	391	99640	7344842	73,45
1	0,000253	0,999747	99609	25	99596	7245202	72,74
2	0,000162	0,999838	99584	16	99576	7145605	71,75
3	0,000249	0,999751	99568	25	99555	7046030	70,77
4	0,000186	0,999814	99543	18	99534	6946474	69,78
5	0,000196	0,999804	99524	20	99515	6846941	68,80
6	0,000159	0,999841	99505	16	99497	6747426	67,81
7	0,000188	0,999812	99489	19	99480	6647930	66,82
8	0,000204	0,999796	99470	20	99460	6548450	65,83
9	0,000184	0,999816	99450	18	99441	6448990	64,85
10	0,000167	0,999833	99432	17	99423	6349549	63,86
11	0,000154	0,999846	99415	15	99407	6250126	62,87
12	0,000137	0,999863	99400	14	99393	6150718	61,88
13	0,000173	0,999827	99386	17	99378	6051326	60,89
14	0,000253	0,999747	99369	25	99356	5951948	59,90
15	0,000289	0,999711	99344	29	99329	5852592	58,91
16	0,000426	0,999574	99315	42	99294	5753262	57,93
17	0,000566	0,999434	99273	56	99245	5653968	56,95
18	0,000705	0,999295	99217	70	99182	5554724	55,99
19	0,000845	0,999155	99147	84	99105	5455542	55,02
20	0,000909	0,999091	99063	90	99018	5356437	54,07
21	0,000876	0,999124	98973	87	98929	5257420	53,12
22	0,000929	0,999071	98886	92	98840	5158490	52,17
23	0,000878	0,999122	98794	87	98751	5059650	51,21
24	0,000860	0,999140	98707	85	98665	4960899	50,26
25	0,000856	0,999144	98622	84	98580	4862234	49,30
26	0,000770	0,999230	98538	76	98500	4763654	48,34
27	0,000779	0,999221	98462	77	98424	4665154	47,38
28	0,000801	0,999199	98385	79	98346	4566730	46,42
29	0,000821	0,999179	98307	81	98266	4468384	45,45
30	0,000865	0,999135	98226	85	98183	4370118	44,49
31	0,000923	0,999077	98141	91	98096	4271935	43,53
32	0,000949	0,999051	98050	93	98004	4173839	42,57
33	0,001079	0,998921	97957	106	97905	4075835	41,61
34	0,001124	0,998876	97852	110	97797	3977930	40,65
35	0,001280	0,998720	97742	125	97679	3880134	39,70
36	0,001377	0,998623	97617	134	97549	3782454	38,75
37	0,001510	0,998490	97482	147	97409	3684905	37,80
38	0,001630	0,998370	97335	159	97256	3587497	36,86
39	0,001830	0,998170	97176	178	97087	3490241	35,92
40	0,001988	0,998012	96998	193	96902	3393154	34,98
41	0,002130	0,997870	96806	206	96702	3296252	34,05
42	0,002397	0,997603	96599	232	96484	3199549	33,12
43	0,002714	0,997286	96368	262	96237	3103066	32,20
44	0,003099	0,996901	96106	298	95957	3006829	31,29
45	0,003587	0,996413	95808	344	95637	2910871	30,38
46	0,004125	0,995875	95465	394	95268	2815235	29,49

47	0,004583	0,995417	95071	436	94853	2719967	28,61
48	0,005029	0,994971	94635	476	94397	2625113	27,74
49	0,005518	0,994482	94159	520	93900	2530716	26,88
50	0,006209	0,993791	93640	581	93349	2436816	26,02
51	0,006913	0,993087	93059	643	92737	2343467	25,18
52	0,007796	0,992204	92415	720	92055	2250730	24,35
53	0,008875	0,991125	91695	814	91288	2158675	23,54
54	0,009620	0,990380	90881	874	90444	2067388	22,75
55	0,010433	0,989567	90007	939	89537	1976944	21,96
56	0,011277	0,988723	89068	1004	88565	1887407	21,19
57	0,011871	0,988129	88063	1045	87541	1798841	20,43
58	0,012918	0,987082	87018	1124	86456	1711301	19,67
59	0,014344	0,985656	85894	1232	85278	1624845	18,92
60	0,016186	0,983814	84662	1370	83977	1539567	18,18
61	0,018030	0,981970	83291	1502	82540	1455591	17,48
62	0,019815	0,980185	81790	1621	80979	1373050	16,79
63	0,021083	0,978917	80169	1690	79324	1292071	16,12
64	0,022152	0,977848	78479	1738	77610	1212747	15,45
65	0,023548	0,976452	76740	1807	75837	1135138	14,79
66	0,025503	0,974497	74933	1911	73978	1059301	14,14
67	0,027935	0,972065	73022	2040	72002	985323	13,49
68	0,030428	0,969572	70982	2160	69902	913321	12,87
69	0,032720	0,967280	68823	2252	67697	843418	12,25
70	0,035057	0,964943	66571	2334	65404	775722	11,65
71	0,037918	0,962082	64237	2436	63019	710318	11,06
72	0,041019	0,958981	61801	2535	60534	647299	10,47
73	0,045818	0,954182	59266	2715	57908	586765	9,90
74	0,050406	0,949594	56551	2850	55125	528857	9,35
75	0,055056	0,944944	53700	2957	52222	473731	8,82
76	0,059605	0,940395	50744	3025	49231	421509	8,31
77	0,066022	0,933978	47719	3151	46144	372278	7,80
78	0,072667	0,927333	44569	3239	42949	326134	7,32
79	0,079768	0,920232	41330	3297	39682	283185	6,85
80	0,088397	0,911603	38033	3362	36352	243503	6,40
81	0,097464	0,902536	34671	3379	32982	207151	5,97
82	0,107255	0,892745	31292	3356	29614	174170	5,57
83	0,119275	0,880725	27936	3332	26270	144556	5,17
84	0,131372	0,868628	24604	3232	22988	118286	4,81
85	0,145264	0,854736	21371	3105	19819	95298	4,46
86	0,158943	0,841057	18267	2903	16815	75479	4,13
87	0,175167	0,824833	15364	2691	14018	58664	3,82
88	0,192938	0,807062	12672	2445	11450	44646	3,52
89	0,212355	0,787645	10227	2172	9141	33196	3,25
90	0,233514	0,766486	8056	1881	7115	24054	2,99
91	0,256500	0,743500	6174	1584	5383	16939	2,74
92	0,281386	0,718614	4591	1292	3945	11557	2,52
93	0,308228	0,691772	3299	1017	2791	7612	2,31
94	0,337055	0,662945	2282	769	1898	4821	2,11
95	0,367868	0,632132	1513	557	1235	2924	1,93
96	0,400628	0,599372	956	383	765	1689	1,77
97	0,435253	0,564747	573	249	448	925	1,61
98	0,471605	0,528395	324	153	247	476	1,47
99	0,509488	0,490512	171	87	127	229	1,34
100	0,548640	0,451360	84	46	61	101	1,21

101	0,588728	0,411272	38	22	27	40	1,06
102	0,629352	0,370648	16	10	11	14	0,87
103	1,000000	0,000000	6	6	3	3	0,50

Zdroj: *Český statistický úřad* [online]. 2008 [cit. 2008-05-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/4002-07>>.

Příloha 5 - Členské pojišťovny ČAP

Zdroj: Česká asociace pojišťoven [online]. 2008 [cit. 2008-03-25]. Dostupný z WWW: <http://www.cap.cz/ZobrazList.aspx?item=KONTAKTY_CLENOVE_CAP&zobrazeni=pro%20web%20clensk%C3%A9%20poji%C5%A1t%20ovny>

AEGON Pojišťovna, a.s.

Allianz

Allianz pojišťovna, a.s.

Aviva životní pojišťovna, a.s.

AXA životní pojišťovna a.s.

Česká podnikatelská pojišťovna, a.s.,
Vienna Insurance Group

Česká pojišťovna a.s.

Česká pojišťovna ZDRAVÍ a.s.

ČSOB Pojišťovna, a.s., člen holdingu
ČSOB

D.A.S. pojišťovna právní ochrany, a.s.

Evropská Cestovní Pojišťovna, a.s.

Exportní garanční a pojišťovací
společnost, a.s.

Generali Pojišťovna a.s.

Hasičská vzájemná pojišťovna, a.s.

ING Životní pojišťovna N.V., pobočka pro
Českou republiku

Komerční pojišťovna, a.s.

Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group

POJIŠŤOVNA CARDIF PRO VITA, a.s.

Pojišťovna České spořitelny, a.s.

Pojišťovna VZP, a.s.

PRVNÍ AMERICKO-ČESKÁ POJIŠŤOVNA, a.s. (AMCICO AIG Life)

Slavia pojišťovna a.s.

Triglav pojišťovna, a.s.

UNIQA pojišťovna, a.s.

VICTORIA VOLKSBANKEN pojišťovna, a.s.

Wüstenrot pojišťovna, pobočka pro Českou republiku

Wüstenrot, životní pojišťovna, a.s.